

บทที่ 4

การรวมกลุ่มของพรรคการเมืองและการจัดแข่ง

หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติ พรรคการเมือง พ.ศ. 2517 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน (ฉบับที่ 2,3) พ.ศ. 2517 เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 ซึ่งกำหนดเงื่อนไขให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในนามของพรรคการเมืองภายใน 170 วัน นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ปรากฏว่ามีคณะบุคคลต่าง ๆ มาขอจดทะเบียนตั้งพรรคการเมืองเป็นจำนวนมาก รวม 42 พรรค แต่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาในสภาผู้แทน ฯ เมื่อ วันที่ 26 มกราคม 2518 เพียง 22 พรรค ดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 4

แสดงรายชื่อพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้ง พ.ศ. 2518

ลำดับที่	ชื่อพรรคที่ได้รับเลือกตั้ง	จำนวนที่นั่ง	หมายเหตุ
1.	ประชาธิปไตย	72	
2.	ธรรมสังคม	45	
3.	ชาติไทย	28	
4.	เกษตรสังคม	19	
5.	กิจสังคม	18	
6.	สังคมชาตินิยม	16	
7.	สังคมนิยมแห่งประเทศไทย ไทย	15	มีการตั้งพรรค สยามใหม่

ตารางที่ 4 (ต่อ)

แสดงรายชื่อพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้ง พ.ศ. 2518

ลำดับที่	ชื่อพรรคที่ได้รับเลือกตั้ง	จำนวนที่นั่ง	หมายเหตุ	
8.	พลังใหม่	12	3 ที่นั่งทำให้ พรรคสังคมนิยมมี ที่นั่งเหลือ 12 ที่	
9.	แนวร่วมสังคมนิยม	10		
10.	สันติชน	8		
11.	ประชากรธรรม	6		
12.	ไท	4		
13.	ฟื้นฟูชาติไทย	3		
14.	อธิปัตย์	2		
15.	พลังประชาชน	2		
16.	แผ่นดินไทย	2		
17.	ประชาธิปไตย	2		
18.	เสรีชน	1		
19.	พัฒนาจังหวัด	1		
20.	เกรมธุกร	1		
21.	เกษตรกร	1		
22.	แรงงาน	1		
	รวม	269		

ที่มา : กองการเลือกตั้ง , กรมการปกครอง , กระทรวงมหาดไทย .

นับว่ามีพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้ง เข้ามาในสภาผู้แทน
เป็นจำนวนมากแต่ไม่มีพรรคใดได้รับเสียงข้างมาก เกิดวาทกรรมหนึ่ง ของจำนวน
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้โดยเด็ดขาด จึงต้องมีการ
จัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้น ในบั้นนี้จึงขอลาดูถึงการรวมพรรคการเมือง เพื่อจัดตั้ง
รัฐบาลผสม และการชักแจงจนถึงกับการยุบสภาผู้แทนราษฎรใน เดือนมกราคม
2519

การจัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรค เกษตรสังคม

ก. การรวมกลุ่มพรรคการเมือง

กรณีที่ไม่ได้มีพรรคใดได้รับเสียงข้างมาก เกิดครั้งหนึ่งของจำนวน
สมาชิกสภาผู้แทน พรรคที่ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน เข้ามามากที่สุด จะเป็น
ผู้ดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลผสม ฉะนั้น จึง เป็นหน้าที่ของพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งมี
ส.ส. ถึง 72 เสียงที่จะเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลผสม เป็นอันดับแรก

ในการจัดตั้งรัฐบาลผสม พรรคประชาธิปัตย์จะต้องร่วมกับพรรค
อื่น ๆ เพื่อให้ได้เสียงข้างมาก เกิดครั้งหนึ่งของ ส.ส. ทั้งหมด จึงมีการติดต่อ
กับพรรคการเมืองต่างๆ โดยกำหนดแนวนโยบายที่จะร่วมกับพรรคต่าง ๆ ที่มี
อดีต ส.ส. พรรคสหประชาไทยน้อยที่สุด¹ มรว. เสนีย์ ปราโมช กล่าว²
"การที่จะร่วมกับพรรคสหประชาไทยเท่าไรก็ได้ เพราะเรากันเขามาตลอด
เวลา 28 ปี แต่สำหรับพรรคชาติไทยมี อดีตสมาชิกพรรคสหประชาไทยน้อยที่สุด"

¹ เป็นไปตามมติของที่ประชุมพรรค , สัมภาษณ์นายดำรง
ดิทธิพันธ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์,
ณ บ้านพักที่ ซอยเกษรติคุณ ถนนเพชรบุรี กรุงเทพมหานคร, 28 พฤศจิกายน 2520 .

² หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 29 มกราคม 2518, หน้า 1.

จึง เป็นการแน่นอนที่พรรคประชาธิปัตย์จะไม่รวมกับพรรคธรรมสังคม¹ ซึ่งมี ส.ส. เป็นอดีต ส.ปท. (พรรคสหประชาไทย) อยู่มาก มรว. เสนีย์ ปราโมช กล่าววา² "คงจะไม่มีทาง เป็นไปใดที่จะไปรวมกับพรรคธรรมสังคมจัดตั้งรัฐบาล เพราะประชาชนไม่ต้องการให้ทำเช่นนั้น"

ก่อนการจัดตั้งรัฐบาลผสมพรรคประชาธิปัตย์ได้ติดต่อกับพรรคต่าง ๆ ดังนี้

พรรคชาติไทย กับ พรรคเกษตรสังคม ได้มีการเจรจาจัดตั้ง รัฐบาลอย่าง เป็นทางการที่โรงแรมเอราวัณ ระหว่าง 3 พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ มีนายคำรง ดัชนีพิพัฒน์ นายบุญยัง นันทากวีวัฒน์ และ นายวัลลภ ตันตังยศ พรรคชาติไทย มีนายปองพล อภิเรณูสาร นายอนุวรรตน์ วัฒนพงษ์ศิริ และนายบุญรินทร์ หิริบุญบุรณะ และพรรคเกษตรสังคม มีนายสวัสดิ์ คำประกอบ เขารวมประชุมกัน เพื่อวางลู่ทางในการจัดตั้ง รัฐบาลผสมแต่พรรคประชาธิปัตย์กับพรรคชาติไทย ไม่สามารถตกลงกันได้ เกี่ยวกับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงกลาโหมครั้งที่

¹ แต่มีการติดต่อกันระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคธรรมสังคม โดยพรรคประชาธิปัตย์ เสนอเงื่อนไขที่จะให้พรรคธรรมสังคมสนับสนุนพรรค ประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล แลวคอยเขามารวมทีหลัง เมื่อภาพพจน์ของพรรค ธรรมสังคมดีขึ้น สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ศศิธร อดีต รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ และรองหัวหน้าพรรคธรรมสังคม , วันที่ 23 ธันวาคม 2520, ๑. วิทยาลัยศรีปทุม .

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติไทย ฉบับวันที่ 30 มกราคม 2518 , หน้า 1 .

นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ กล่าวว่¹ "ปัญหาการเจรจาจัดตั้งรัฐบาลอยู่ที่ข้อเสนอของพรรคชาติไทยที่ต้องการตำแหน่งในกระทรวงที่สำคัญทั้ง 2 กระทรวง คือ กระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย" เพราะพรรคประชาธิปัตย์มีแผนการที่จะเอาคนนอก คือ พล.ต.ท.อรรถสิทธิ์ สิริสุนทร มาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ส่วนตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมไม่มีปัญหาแก่พรรคชาติไทยก็ยืนยันที่จะขอตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงกลาโหม รวมทั้งรัฐมนตรีช่วยทั้ง 2 กระทรวงด้วย² ดังนั้นจึง เป็นสาเหตุทำให้พรรคประชาธิปัตย์กับพรรคชาติไทย ไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลรวมกันได้ ส่วนพรรคเกษตรสังคมสามารถตกลง เรื่องตำแหน่งรัฐมนตรีและนโยบายกับพรรคประชาธิปัตย์ได้ ซึ่งนโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญของพรรคเกษตรสังคม คือ การปฏิรูปที่ดิน และ นโยบายเกี่ยวกับการคลัง เช่น การจัดเก็บภาษีมรดก เป็นต้น ซึ่งก็ไม่แตกต่างจากนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์³

พรรคกิจสังคม ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมรัฐบาลผสม แต่ได้ประกาศ

¹หนังสือพิมพ์ประชาชาติ , ฉบับวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 1 และหน้า 12 .

²หนังสือพิมพ์ประชาชาติ , ฉบับวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2518 , หน้า 12, หรือ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ , ฉบับวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2518.

³ดูรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายของทั้งสองพรรคนี้ใน พรรคการเมือง (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ , 2517) , หน้า 226 - 227 และหน้า 257 - 258 .

ให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาลโดยเร็วที่สุด¹ มรว. กิจฤทธิ
ปราโมช ยืนยันว่า² "พรรคกิจสังคมจะไม่เข้าร่วมรัฐบาลผสมกับพรรค
ประชาธิปัตย์ แต่จะสนับสนุนการจัดตั้งรัฐบาลผสมของพรรคประชาธิปัตย์
เพราะเห็นวามานเมืองจำเป็นต้องมีรัฐบาล และเห็นควรให้พรรคประชาธิปัตย์
เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล เนื่องจากได้รัเลือกมากที่สุด"

พรรคพลังใหม่ พรรคพลังใหม่ก็เช่นเกี่ยวข้องกับพรรคกิจสังคม
ซึ่งยืนยันที่จะให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาลผสมแต่ไม่ขอเข้า
ร่วมรัฐบาลผสมด้วย นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์ โฆษกสภาชนชั้นสื่อพิมพ์ว่า³
"พรรคยืนยันที่จะให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาลผสม เพื่อบริหารประเทศ
โดยเร็วที่สุด แต่ไม่ขอรวมในคณะรัฐบาล ถ้าพรรคประชาธิปัตย์บริหารประเทศ
ในทางที่ถูกต้อง พรรคพลังใหม่ยืนยันที่จะให้การสนับสนุน แต่ถ้าพรรคประชาธิปัตย์
ทำอะไรในทางที่ไม่ถูกต้องอันจะทำให้เกิดผลเสียแก่ประเทศชาติแล้ว ทาง
พรรคพลังใหม่จะคัดค้านเต็มที่" สาเหตุใหญ่ที่พรรคพลังใหม่ไม่สามารถเข้าร่วม
จัดตั้งรัฐบาลผสมกับพรรคประชาธิปัตย์ได้ เป็นผลจากทั้งสองพรรคต่างมีนโยบาย

¹ มรว. เสนีย์ ปราโมช ใ้ไปที่บ้านและขอให้ มรว. กิจฤทธิ
ปราโมช สนับสนุนการจัดตั้งรัฐบาลในครั้งนี้.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ , ฉบับวันที่ 29 มกราคม 2518 ,
หน้า 12.

³ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ , ฉบับวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2518 .

ไปคนละทาง¹ นายปราโมทย์ นาคทรพรพ เดชาธิการพรรคพลังใหม่
กล่าวว่า² "พรรคพลังใหม่ไม่อาจจะรวมกับพรรคประชาธิปัตย์ได้อย่างเด็ดขาด
เพราะนโยบายตรงกันข้ามกัน"

พรรคแนวร่วมสังคมนิยม และพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย
ทั้งสองพรรคทางปฏิเสศที่จะเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสม เพราะนโยบายของพรรค
ประชาธิปัตย์กับพรรคแนวร่วมสังคมนิยม และพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย
แตกต่างกันอย่างชัดเจนในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์มีนโยบายเป็นแบบเสรีนิยม
พรรคแนวร่วมฯ กับพรรคสังคมนิยมมีนโยบายเป็นแบบสังคมนิยม³ โดยพรรค
แนวร่วมได้ เสนอนโยบายไว้ 6 ประการ ที่จะเข้าร่วมรัฐบาลผสม คือ⁴

1. เลิกฐานทัพต่างชาติดอย่างสิ้นเชิงโดยมีกำหนดเวลาและยุบ
หน่วยงานที่แทรกแซงประเทศไทยด้วยการจากรกรมไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด
ตลอดจนเลิกสัญญาต่าง ๆ ที่ผูกพันกับผลประโยชน์ของชาติที่ไ้ทำไว้กับต่างชาติ
2. ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์โดย
ฉบับต้นตลอดจนยกเลิกหน่วยงานที่เอนชาประชาชน เช่น กอ.รมน. และ
หน่วยงานอื่นทั้งของไทยและต่างชาติ

¹ พรรคการเมือง , เรื่อง เกม , หน้า 230 - 233 และ
หน้า 257 - 258.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ , ฉบับวันที่ 29 มกราคม 2518 .

³ พรรคการเมือง , เรื่อง เกม , หน้า 237 - 238
หน้า 241 - 242, หน้า 257 - 258.

⁴ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย , ฉบับวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2518,
หน้า 12 , และ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ , ฉบับวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 12.

3. แก้ไขรัฐธรรมนูญกำหนดให้ผู้มีอายุ 18 ปี มีสิทธิเลือกตั้งได้
ผู้มีอายุ 23 ปี มีสิทธิสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ และยกเลิกวุฒิสภา
ตลอดทั้งการเข้ามาของทหารต่างชาติและการส่งทหารไทยไปรบกับต่างชาติ
จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน
4. แก้ไขรัฐธรรมนูญ ให้สิทธิเสรีภาพอย่างสมบูรณ์แก่ประชาชน
ในการนับถือลัทธิการเมืองต่าง ๆ
5. ต้องเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้ากับต่างประเทศ
สาธารณรัฐประชาชนจีนและรัฐสังคมนิยมอื่น ๆ
6. ให้รัฐบาลดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมตามลำดับขั้นตอน
ซึ่งพรรคประชาธิปไตยไม่สามารถจะรับนโยบายเหล่านี้มาเป็นแนวทาง
ในการบริหารประเทศได้ นายแคว นรปติ ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า ¹
"ถ้าไม่สามารถรับนโยบายพรรคแนวร่วมได้ก็จะประกาศตัวเป็นพรรคฝ่ายค้าน
ในรัฐสภาอย่างแน่นอน" อีกตอนหนึ่ง นายแคว นรปติ กล่าวว่า ² "การ
ไม่เข้าร่วมรัฐบาลผสมเพราะพรรคแนวร่วม ๆ เห็นว่าจะมีผลเสียมากกว่าผล
ดี เนื่องจากพรรคประชาธิปไตยจะทำตามนโยบายของพรรคไม่ได้ และภาพพจน์
ของพรรคแนวร่วม ๆ ก็จะไปเสีย" นาย ไชแสง สุกใส ให้สัมภาษณ์
หนังสือพิมพ์เซนกันว่า ³ "พรรคประชาธิปไตยเปรียบเสมือนโคโนเสาร์ที่
สูญพันธุ์ไปแล้ว"

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ , ฉบับวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 12.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ , ฉบับวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 12.

³ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ , ฉบับวันที่ 29 มกราคม 2518, หน้า 12.

พรรคกลุ่มคำสับ พรรคเหล่านี้ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรจาก พรรคประชาธิปไตย ซึ่งอาจเป็นเพราะพรรคกลุ่มคำสับมีหลายพรรค และแต่ละ พรรคก็มีสมาชิกสถานะต่าง ๆ น้อยไม่สามารถจะให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปไตย ใดอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามพรรคประชาธิปไตยได้ส่งคนไปติดต่อกับพรรคกลุ่มคำสับ เหมือนกัน เช่น พรรคไท¹ พรรคประชาธรรม เป็นต้น แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากตัวบุคคลที่ไปติดต่อกับไปก็อาจจะมีความสำคัญถึงขั้นเจรจาต่อรอง เรื่อง นโยบายและตำแหน่งรัฐมนตรีกันไว้ นายแพทย์ชนม์ เทพหัสดินทร ณ อยุธยา หัวหน้าพรรคไท กล่าววา² "พรรคไทมีเสียงในสภาเพียง 4 เสียง ซึ่งความ จริงก็อยากจะร่วมมือกับพรรคประชาธิปไตย แต่พรรคประชาธิปไตยคง เล็ง เห็นว่า เป็นพรรคเล็ก จึงส่งคนที่ไม่สำคัญมาติดต่อกัน กลายเป็นไม่เห็นความสำคัญของ พรรคคำสับ" ส่วนพรรคประชาธรรม พรรคประชาธิปไตยติดต่อกันไปเข้า จึงถูกดึง ไปร่วมกับกลุ่มรวมชาติหรือสหพรรคก่อน³

เมื่อความพยายามของพรรคประชาธิปไตยและพรรค เกษตรสังคม ที่จะหาสัมพันธมิตรมาร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสมไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร คือ รวมแล้วได้เสียงเพียง 91 เสียง ประกอบกับเวลาในการจัดตั้งรัฐบาล ใดเนิ่นนานออกไปมาก พรรคประชาธิปไตยกับพรรค เกษตรสังคม จึงถกตัดสินใจ

¹ พรรคไทส่งคุณ พรรคณิศา วัชรโรบล เป็นผู้ไปติดต่อกับแต่ไม่สามารถ ต่อรองอะไรกันไว้ สัมภาษณ์ นายสมบัติ ช่างอิฐยาวงศ์, อดีตเลขาธิการพรรคไท, วันที่ 15 กันยายน 2520, ณ. หอสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 3.

³ สัมภาษณ์ นายดำรง ลัทธิพิพัฒน์.

ตั้งรัฐบาลเสียงข้างน้อย โดยออกแถลงการณ์ในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2518
ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้¹

เนื่องจากในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2518 ปรากฏว่า พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้ง เป็น ส.ส. 72 คน จากจำนวน 269 คน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของพรรคประชาธิปัตย์ที่จะต้องพยายามจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศ ในกรณีนี้จำเป็นต้องพยายามจัดตั้งรัฐบาลใหม่เสถียรภาพความมั่นคงตามสมควร

พรรคประชาธิปัตย์จึงได้ติดต่อกับพรรคการเมืองอื่น ๆ เพื่อจัดตั้งรัฐบาลผสมซึ่ง เป็นภาระทางการเมืองที่ไม่เคยมีมาก่อนในประเทศไทย

หลังจากที่ได้พยายามติดต่อและเจรจากับพรรคการเมืองอื่น ๆ แล้ว ปรากฏว่า บางพรรคไม่ขอรวมเป็นรัฐบาลผสม แต่ขอคว้ายินดีที่จะสนับสนุนในการที่พรรคประชาธิปัตย์จะจัดตั้งรัฐบาล บางพรรคก็ยินดีเข้าร่วมในรัฐบาลผสม

โดยที่พรรคเกษตรสังคม เป็นพรรคหนึ่งมี ส.ส. เป็นจำนวนมากพอที่จะให้การสนับสนุนในการจัดตั้งรัฐบาลผสมได้ ดังนั้น เมื่อได้รับการทาบถามจากพรรคประชาธิปัตย์แล้ว ทั้ง 2 พรรคได้พิจารณาเห็นว่า นโยบายของแต่ละพรรคมีความสอดคล้องในสาระสำคัญหลายข้อ จึงตกลงร่วมมือจัดตั้งรัฐบาลกันเพื่อบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สืบไป จึงขอแถลงนโยบายร่วมกัน

¹ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ , ฉบับวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 16.

ข. การเลือกตั้งประธานและรองประธานสภาผู้แทนฯ และการเคลื่อนไหวของฝ่ายค้าน

ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์กับพรรคเกษตรกรสังคม เตรียมการจัดตั้งรัฐบาลผสมพรรคต่าง ๆ ก็พยายามรวมกลุ่ม เรียกว่า "กลุ่มรวมชาติ" เช่น พรรคธรรมสังคม พรรคชาติไทย พรรคสังคมชาตินิยม พรรคประชาธรรม พรรคสันติชน พรรคไท พรรคพลังประชาชน พรรคฟื้นฟูชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย พรรคเสรีชน พรรคแรงงาน พรรคพัฒนาจังหวัด เป็นต้น เพื่อเตรียมจัดตั้งรัฐบาลแข่งกับพรรคประชาธิปัตย์ ฉะนั้น ในการเลือกประธานสภาผู้แทนฯ และรองประธานสภาผู้แทนฯ กลุ่มรวมชาติจึงได้ประชุมกันที่บ้านพลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ ในคืนวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2518 ตลอดจนร่วมกันที่จะเสนอ นายประสิด์ กาญจนวัฒน์ หัวหน้าพรรคสังคมชาตินิยม และ นายประมวล กุลมาตย์ ส.ส. พรรคธรรมสังคม ซึ่งตำแหน่งประธานสภาผู้แทนฯ และรองประธานสภาผู้แทนฯ¹ เพราะต่างมีความเห็นว่า การที่พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคเกษตรกรสังคม ซึ่งมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลจะได้ตำแหน่งประธานสภาอีกตำแหน่งหนึ่ง อาจจะทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในสภาผู้แทนฯ ได้ เนื่องจากประธานสภาผู้แทนฯ เป็นกลไกที่สำคัญในการดำเนินการจัดตั้งรัฐบาล และดำเนินงานภายในสภาผู้แทนฯ² นอกจากนี้ พรรคกิจสังคมและพรรคแนวร่วม ก็มีความเห็นเช่นเดียวกันกับกลุ่มรวมชาติ นายสุธี ภูวนินทร์

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 12, หรือ, หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 12.

² เหตุผลใหญ่ของกลุ่มรวมชาติคือ เตรียมการจัดตั้งรัฐบาลผสม.

สมาชิกพรรคแนวร่วมฯ กล่าวว่¹ "หัวหน้าพรรคเห็นว่า ทางพรรคประชาธิปัตย์
ซึ่งมีทางจะจัดตั้งรัฐบาลอยู่แล้ว จะรวมตำแหน่งประธานสภาผู้แทนฯ อีกก็จะทำให้
เกิดเผด็จการ ทางรัฐสภาอันเป็นผลเสียหายต่อระบอบประชาธิปไตย หัวหน้าพรรค
จึงไม่เห็นควยจึงให้ สส. ลงคะแนนโดยอิสระ" ประกอบกับพรรคประชาธิปัตย์
และพรรค เกษตรสังคม เสนอบุคคลขึ้นชิงตำแหน่งประธานและรองประธานสภา
ผู้แทนฯ เฝือกับคนของกลุ่มรวมชาติไม่ได้ จึงประสมความพ่ายแพ้ในการ เลือก
ประธานและรองประธานสภาผู้แทนฯ โดยนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ไกรบี
เลือกเป็นประธานสภาผู้แทนฯ ควบคะแนน 141 เสียง นายสมบุญ ศิริธร
ไคคะแนน 108 เสียง พ.อ. สมกิต ศรีสังคม ไคคะแนน 20 เสียง
นายประมวล กุลมาตย์ ไกรบีเลือกให้เป็นรองประธานสภาผู้แทนฯ ควบคะแนน
144 เสียง นายสันต์ เทพมดี สส. พรรคเกษตรสังคมไคคะแนน 103 เสียง²

ค. การจัดตั้งรัฐบาลผสม

การที่กลุ่มรวมชาติประสบความสำเร็จในการ เลือกตั้งตำแหน่ง
ประธานและรองประธานสภาผู้แทนฯ ทำให้บทบาทของกลุ่มนี้มีมากขึ้นในการ
ที่จะรวมตัวกันจัดตั้งรัฐบาลแข่งกับพรรคประชาธิปัตย์ และพรรค เกษตรสังคม
ไคมีการประชุมร่วมกันตกลงวันที่จะจัดตั้งรัฐบาลผสม³ มีการติดต่อกับ

¹ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2518,
หน้า 12.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 66, ลงวันที่ 20
กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 8.

³ หนังสือประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 67, ลงวันที่
27 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 11.

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ท้าเรือเกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลผสม และขอให้
 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
 ไม่ยอมรับ¹ เพราะเคยให้สัญญาไว้กับ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ที่จะให้การ
 สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาล แต่ได้ตั้งเงื่อนไขไว้ว่า หากพรรค
 ประชาธิปัตย์ไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ภายในหกเดือน ก็จะมีการหา
 อีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น เมื่อนายสถาป ศิริพันธ์ สส. พรรคธรรมสังคม เสนอ
 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีแข่งกับ ม.ร.ว. เสนีย์
 ปราโมช ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงขอลอนตัวและกล่าวว่า²
 "ผมโลกลาวไว้กับท่านประธานเวลานี้แล้วว่า พรรคกิจสังคมขอสนับสนุน
 ให้พรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาล เมื่อมาเสนอชื่อผมเช่นนี้ ก็เป็นที่เสียใจ
 ที่ไม่สามารถจะหาแข่งขันได้จึงขอลอน" นอกจากนี้ กลุ่มรวมชาติ ยังได้
 วางแผนให้ประธานสภาผู้แทนฯ เลือกตั้งนายกรัฐมนตรีด้วยการหาเสียง
 หัวหน้าพรรคทีละคนและให้หัวหน้าพรรคเสนอชื่อผู้ที่เห็นสมควรจะ เป็นนายก
 รัฐมนตรี พร้อมถวายบัญชีรายชื่อของ สส. ที่สนับสนุน³ และในวันประชุมสภา
 ผู้แทนฯ เพื่อประกาศแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาผู้แทนฯ เมื่ออ่าน

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 8 มีนาคม 2518, หน้า 1,
 หรือ, หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 1.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2518,
 หน้า 12.

³ ประธานสภาผู้แทนฯ ได้ดำเนินการหาเสียง เลือกตั้งนายก
 รัฐมนตรี โดยเชิญหัวหน้าพรรคการเมืองต่าง ๆ มาสอบถามว่าจะสนับสนุนผู้ใด
 เป็นนายกรัฐมนตรี ดูหนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2518,
 และหนังสือพิมพ์ประชาชาติไทย, ฉบับวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2518.

พระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร การประชุม ใหญ่ประชุมเลย จะปล่อยให้มีการอภิปรายเพื่อชาว เสี่ยง เล็ก คำนายกรัฐมนตรีไมไ่โก เป็นอันขาด ถ้ามีสภาที่จะให้มีการชาว เสี่ยงหากว่า นายกรัฐมนตรีไมไ่โก ก็ให้กำหนดวันประชุมต่อไป เพื่อจะไ่โกเป็นการประชุม ตามระเบียบวาระสมาชิก 30 คน สามารถเสนอให้ประชุมลับไ่โก¹ แต่ปรากฏว่า ในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2518 เมื่อหมควาระที่ประธานสภาผู้แทนกล่าวรับ ตำแหน่งแล้ว นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ สส. พรรคประชาธิปัตย์ ก็ลุกขึ้นกล่าวว่า² "ไ่โกเสนอผู้คัดค้านให้มีการชาว เสี่ยงผู้ที่จะไ่โกรับแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีในวันนี้ เป็นผู้คัดค้านของกรรมเสนอไปถูกต้องแล้ว นอกจากนั้นท่านประธานไ่โกให้ สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์เป็นหลักฐานว่า วันนี้จะมีการชาว เสี่ยงผู้ที่จะ เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อกราบบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวันนี้ ทั้งนี้ ขอให้ท่านประธาน ไ่โกโปรดพิจารณาผู้คัดค้านของกรรมซึ่งไ่โกยื่นไว้ เป็นการถูกต้องตามขอมบังคับ เพราะว่าการชาว เสี่ยงตามวิธีการของท่านประธานนั้น เมื่อวานนี้ก็ชาว เสี่ยง ไปแล้ว" นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ จึงต้องให้มีการประชุมเป็นการภายใน โดยกล่าวว่า³ "ก่อนที่จะพูดในเรื่องนี้ไ่โกไปโดยเหตุที่ระเบียบวาระไม่มีแล้ว

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 68, ลงวันที่ 6 มีนาคม 2518, หน้า 9.

² สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภาผู้แทน สมัยแรก ครั้งที่ 1 - 10 พ.ศ. 2518 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2519), หน้า 27.

³ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทน สมัยแรก ครั้งที่ 1 - 10 พ.ศ. 2518, เรื่อง เกม, หน้า 27 - 28.

ผมขอ เลิกประชุม และต่อไปขอประชุมเป็นการภายใน" ขณะเดียวกันสมาชิกพรรคชาติไทยและพรรคธรรมสังคมก็เดินออกจากที่ประชุมตามแผนที่กำหนดไว้ เพราะกลัวว่าประธานคงจะไม่ขาว เสียง เดือดทั้งตัวนายกรัฐมนตรีในวันนี้แน่นอนตามที่ใดตกลงกันไว้ ซึ่งนับว่าเป็นการผิดแผนที่ถูกกรมรวมชาติไกวางไว้ คงที่ พลตรีประมาณ อภิเรณูสาร กล่าวว่¹ "ที่แท้ก็เพราะกลัวตัวไม่ทัน ไม่คิกว่า นายประสิทธิ์ กาจวนวัฒน์ จะให้มีการขาว เสียง โกลย เบิกเผย จึงสั่งให้ ลุกพรรคออกจากที่ประชุม" เมื่อ เป็นเช่นนี้สมาชิกที่ออกไปจากสภาจึงกลับมา ลงคะแนนไม่ทัน และ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ขอถอนตัวออกจากการ เลือกตัวนายกรัฐมนตรี พลตรีประมาณ อภิเรณูสาร ก็ไม่อยู่ในที่ประชุมเช่นกัน กลุ่มรวมชาติจึงส่ง พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เขารับเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี แข่งกับ ม.ร.ว. เสถียร ปราโมช และ ม.ร.ว. เสถียร ปราโมช ได้รับ เลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไปด้วยเสียง 133 คะแนน พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ 50 คะแนน งดออกเสียง 38 คะแนน ขาดประชุม 46 คน² (สมาชิกสภาที่ขาดประชุมเป็นสมาชิกพรรคชาติไทยและพรรคธรรมสังคม)

¹ พระราชชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 67, วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 8.

² ม.ร.ว. เสถียร ปราโมช ได้เสียงสนับสนุนจากพรรค ประชาธิปัตย์ พรรคเกษตรสังคม รวม 89 คะแนน (ม.ร.ว. เสถียร ปราโมช งดออกเสียง พลเรือตรีทหาร ข้าราชการ ป่วย) พรรคพลังใหม่ 12 คะแนน พรรคกิจสังคม 18 คะแนน พรรคแนวร่วมสังคมนิยม 10 คะแนน พรรคอธิปัตย์ 2 คะแนน พรรคประชาธิปไตย 1 คะแนน และพรรคเกษตรกร 1 คะแนน ราย รายละเอียดอีกดู พระราชชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 67, วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 6, หรือ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 12, หรือ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 14 - 15 กุมภาพันธ์ 2518.

การที่ประธานสภาผู้แทนให้มีการชาวเสียมมาตัวนายกรัฐมนตรีในวันนี้ส่วนหนึ่ง น่าจะมีผลมาจากการชุมนุมประท้วงของประชาชนกลุ่มหนึ่งควย ซึ่งเรียกร้องให้มีการประชุมเพื่อเลือกนายกรัฐมนตรีอย่างเปิดเผยแทนที่จะเป็นการประชุมลับ

อย่างไรก็ตาม ยังมีการติดต่อกันระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ กับพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคเกษตรสังคม เช่น พรรคชาติไทย แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องตำแหน่งรัฐมนตรี¹ คือ ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพราะเป็นโควตาของพรรคเกษตรสังคม ส่วนพรรคกิจสังคม ยังคงยืนยันที่จะไม่เข้าร่วมแคะะโหดการสนับสนุนในการจัดตั้งรัฐบาล² พรรคแนวร่วมสังคมนิยม ก็ยืนยันนโยบายเกม 6 ประการ

¹ นายพจน์ สารสิน เป็นสื่อกลางให้ในการติดต่อกันระหว่างพรรคชาติไทยกับพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคเกษตรสังคม ดูหนังสือพิมพ์ ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 17 - 19 กุมภาพันธ์ 2518, หรือ, หนังสือพิมพ์ ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 17 - 18 กุมภาพันธ์ 2518.

² ในการอภิปรายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ในวันแถลงนโยบายเพื่อขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนฯ ของรัฐบาล ม.ร.ว. เสรี ปราโมช และ รัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ยืนยันว่าให้การไว้วางใจรัฐบาล ม.ร.ว. เสรี ปราโมช รายละเอียดดูสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยแรก ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2518, ลงวันที่ 6 มีนาคม 2518, หน้า 34, หรือ, หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2518.

จึงเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาล¹ พรรคพลังใหม่เป็นกรานที่จะสนับสนุนให้พรรคประชาธิปัตย์
จัดตั้งรัฐบาลโดยไม่ขอเงื่อนไขอะไร พรรคสังคมนิยม ฯ ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมจัดตั้ง
รัฐบาล เพราะนโยบายไม่ตรงกัน²

พรรคประชาธิปัตย์และพรรคเกษตรสังคมจึงตัดสินใจตั้งรัฐบาลผสมระหว่าง
พรรคประชาธิปัตย์และพรรคเกษตรสังคมขึ้น โดยคาดหวังว่า อาจจะได้รับการ
สนับสนุนจากพรรคอื่น ๆ เช่นเดียวกับพรรคพลังใหม่ และคิดที่จะดึงเอาพรรคต่าง ๆ
เข้ามารวมในภายหลัง³ รวมทั้งเพื่อรักษาสถานการณ์ทางการเมืองของพรรคประชา-
ธิปัตย์ว่ามีความสามารถในการจัดตั้งรัฐบาลได้ คณะรัฐมนตรีชุดนี้ประกอบด้วย⁴

1. ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี (พรรคประชาธิปัตย์)
2. นาย เสวตร เปี่ยมพงษ์สานต์ เป็น รองนายกรัฐมนตรี (พรรค
เกษตรสังคม)
3. พลเอก ทวีข เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
กลาโหม (พรรคประชาธิปัตย์)
4. พลเรือตรีถวิล รายนานนท์ เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
กลาโหม (พรรคประชาธิปัตย์)
5. พลอากาศโท อุตสาห์ ชัยนาม เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
กลาโหม (พรรคประชาธิปัตย์)

¹ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 12.

² หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2518.

³ สัมภาษณ์นาย ดำรง ลัทธพิพัฒน์ และนาย นิพนธ์ ศศิธร.

⁴ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
สามัญ สมัยแรก ครั้งที่ 3/2518, วันที่ 6 มีนาคม 2518, หน้า 2 - 4.

6. พล.ต.ต.อรรถสิทธิ์ ลิทธิสุนทร เป็น รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทย (พรรคประชาธิปัตย์)
7. นายธรรมบุญ เทียนเงิน เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทย (พรรคประชาธิปัตย์)
8. นายสมบุญ สีวิธร เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทย (พรรคประชาธิปัตย์)
9. นายสันต์ เทพมณี เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทย (พรรคเกษตรสังคม)
10. นายเสวตร เปี่ยมพงษ์สานต์ เป็น รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการคลัง (พรรคเกษตรสังคม)
11. นายประมุต บุรณะศิริ เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงการคลัง (พรรคประชาธิปัตย์)
12. นายวิชัย รัตกุล เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ
(พรรคประชาธิปัตย์)
13. นายเล็ก นานา เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
ต่างประเทศ (พรรคประชาธิปัตย์)
14. นายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ศึกษาธิการ (พรรคประชาธิปัตย์)
15. นายขุนทอง ภูนิว เคื่อน เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ (พรรคประชาธิปัตย์)
16. นายคำรง ลัทธพิพัฒน์ เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
(พรรคประชาธิปัตย์)
17. นายประเทือง คำประกอบ เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงพาณิชย์ (พรรคเกษตรสังคม)

18. นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ (พรรคเกษตรสังคม)
19. นายไกรสร ตันทีพงษ์ เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ (พรรคประชาธิปไตย)
20. นายสมীর สุนทรเวช เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ (พรรคประชาธิปไตย)
21. นายแผน สิริเวชภัฏ์ เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ (พรรคเกษตรสังคม)
22. นายเทียม ไชยนิพันธ์ เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ยุติธรรม (พรรคประชาธิปไตย)
23. นายชวน หลีกภัย เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
ยุติธรรม (พรรคประชาธิปไตย)
24. ร.ท.อ. สุรัตน์ โอศดานุเคราะห์ เป็น รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงคมนาคม (พรรคประชาธิปไตย)
25. นายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
คมนาคม (พรรคประชาธิปไตย)
26. นายสมศักดิ์ รัตนศักดิ์ เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงคมนาคม (พรรคเกษตรสังคม)
27. นายคล้าย ละอองมณี เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
สาธารณสุข (พรรคประชาธิปไตย)
28. นายนิริพัทธ์ ชาติจันทร์ เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
อุตสาหกรรม (พรรคประชาธิปไตย)
29. นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ เป็น รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(พรรคประชาธิปไตย)

30. นายบุญยิ่ง นันทาภิวัฒน์ เป็น รัฐมนตรีประจำสำนัก
นายกรัฐมนตรี (พรรคประชาธิปัตย์)

31. นายเกษม สุวรรณกุล เป็น รัฐมนตรีทบวงมหาวิทยาลัย
(พรรคประชาธิปัตย์)

จากจำนวนคณะรัฐมนตรีทั้งกล่าวข้างต้นภาคีก้าวหน้ารัฐมนตรี ของพรรค
เกษตรสังคมอีก 1 คน จึงจะครบ 31 คน ตามที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517
กำหนดไว้ในมาตรา 177 เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะพรรคพลังใหม่กักตุน
ทั้งขอร้ง เกียจการ เป็นรัฐมนตรีของนายแสวง พิบูลสงคราม¹ และขอให้ถอนชื่อ
ออกจากการ เป็นรัฐมนตรีเนื่องจากนายแสวง พิบูลสงคราม เป็นส.ส. สอบตก
ซึ่งแข่งขันมากับสมาชิกของพรรคพลังใหม่ หากนายแสวง พิบูลสงคราม ได้ เป็น
รัฐมนตรีก็จะ เป็นการฉีกวัตถุประสงค์ของประชาชนในจังหวัดอุตรธานี ที่ได้เลือก
สมาชิกพรรคพลังใหม่เข้ามา พรรคเกษตรสังคมจึงต้องถอนชื่อนายแสวง
พิบูลสงคราม ออกจากการ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และ
เมื่อรัฐบาลได้มีความไว้วางใจในการแถลงนโยบายก่อน เขามบริหารประเทศแล้ว
จะแต่งตั้ง นายแสวง พิบูลสงคราม เข้ามา เป็นรัฐมนตรีในภายหลัง² ดังที่

¹ นายแสวง พิบูลสงคราม เป็นผู้ให้การสนับสนุนพรรค เกษตรสังคม
ที่สำคัญคนหนึ่ง .

² ถ้าพรรค เกษตรสังคมยังคงตั้งกันแต่งตั้ง นายแสวง พิบูลสงคราม
เป็นรัฐมนตรี รัฐบาลผสมระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับพรรค เกษตรสังคม
อาจจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคพลังใหม่ในวันแถลงนโยบาย เพื่อขอ
ความไว้วางใจ จากสภาผู้แทนฯ .

นายแสวง วัฒนศิริราชู ให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ว่า¹ "แม้ว่าจะถูกตัดชื่อ
 ออกจากการเป็นรัฐมนตรีในขณะนี้ ก็ไม่เสียใจเพราะต่อไปภายภาคหน้าอาจจะ
 ได้รับแต่งตั้งใหม่ก็ได้" ซึ่งการแต่งตั้งรัฐมนตรีเพิ่มเติมในภายหลังสามารถ
 กระทำได้ง่าย นอกจากนั้น พรรคพลังใหม่และพรรคประชาชน ยังไม่เห็นด้วยกับการที่
 จะเอา นายแพทย์สมศักดิ์ รัตนศักดิ์ มาเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข-
 ภัย ทั้งนี้ นายบุญคุ้ม จันทรวีสุริยวงศ์ อธิบดีปรายในศาลาผู้แทนฯ ว่า² "ที่แรกเอา
 หมออยู่กระทรวงสาธารณสุขเป็นการถูกต้อง แต่ผมได้ทราบว่าจะไม่เป็นที่พอใจของ
 บรรดาแพทย์ทั้งหลาย จึงมีการ เคลื่อนไหวย้ายบุคคลผู้เข้ามาอยู่ในกระทรวงคมนาคม
 เอานักกฎหมายเข้ามาอยู่ในกระทรวงสาธารณสุข" จึงมีโทรศัทพ์ทางไกลติดต่อกับ
 จังหวัดเชียงใหม่ ขอให้ ม.ร.ว. เต๋นีย์ ปราโมช ระบุถึงการพูดกล่าวตวงวาญ รายชื่อ
 คณะรัฐมนตรีไว้ก่อน ม.ร.ว. เต๋นีย์ ปราโมช จึงต้องกลับมาเจรจากันใหม่กับ
 พรรคเกษตรสังคม และมีการเปลี่ยนแปลงรายชื่อคณะรัฐมนตรีจากที่กำหนดไว้เดิม คือ
 นายแพทย์สมศักดิ์ รัตนศักดิ์ เดิมเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 กลับมาเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม³

¹ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 1 มีนาคม 2518, หน้า 9.

² สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
 สภาสามัญ สมัยแรก ครั้งที่ 3, พ.ศ. 2518, วันที่ 6 มีนาคม 2518, หน้า 86.

³ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2518.

ง. นโยบายของรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช มีหลักการสำคัญ ๆ ดังนี้
ทางการเมือง

1. รัฐบาลจะ เคารพและปกป้องสิทธิ เสรีภาพของประชาชน
 ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
2. จะปรับปรุงสวัสดิการบำรุงส่งเสริมสมรรถภาพและขวัญของ
 ทหารให้สูงขึ้นเสมอและจะส่งเสริมให้ทหารมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ
 ทั้งจะให้หน่วยกำลังทางราติซึ่งใด เขามาประจำอยู่ในประเทศตามพันธกรณี
 ให้ออกไปโดยเร็วที่สุดไม่เกิน 18 เดือน
3. จะเป็นมิตรกับทุกประเทศที่ต้องการ เป็นมิตรกับประเทศไทย
 โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของ ระบบการปกครองหรือระบบ เศรษฐกิจ
 ทั้งจะดำเนินนโยบายปรับสัมพันธภาพกับประเทศในภูมิภาค เอเชีย ที่ยังขาดการ
 ศึกษาค้นคว้าให้เขาสู่สภาพปกติ

ทาง เศรษฐกิจ

1. จะนำเอาเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยมาใช้ปฏิรูป
 เศรษฐกิจของประเทศไทย เคารพสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล และสนับสนุนให้
 เอกชนมีความริเริ่มทางการเมือง เศรษฐกิจแต่รัฐจะต้องมีบทบาทในการจัดระเบียบ
 เศรษฐกิจให้มากขึ้นตามความจำเป็น และจะให้ความช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจ
 ระหว่างบุคคลน้อยลง โดยวิธีการเก็บภาษีอากร วิธีการงบประมาณ

¹ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภา
ผู้แทนราษฎร สามัญ สมัยแรก ครั้งที่ 3/2518, วันที่ 6 มีนาคม 2518,
 หน้า 18 - 27.

2. จะดำเนินการปฏิรูปที่ดินและจัดที่ดินในเขตป่าสงวนที่เสื่อมสภาพป่าแล้ว และมีเขตพื้นที่สาธารณะนำมาปรับปรุงและจัดสรรให้ราษฎรได้เช่าครอบครองทำกิน และจะจำกัดสิทธิในการถือครองที่ดิน

3. จะส่งเสริมให้มีสหกรณ์การเกษตรทุกอำเภอภายในเวลา 4 ปี

4. จะปรับปรุงระบบภาษีอากร โดยจะเก็บภาษีทางตรงให้มากขึ้น

ทางสังคม

1. จะปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การศึกษาผู้ใหญ่และอาชีวศึกษา จะเน้นหนักในบ้านเกษตรกรกรรม

2. จะให้บริการสาธารณสุขกระจายไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นทุรกันดาร จะให้การรักษายาบาลแก่ประชาชนที่ยากจนโดยไม่คิดเงิน

3. จะใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันมิให้มีการละเมิดกฎหมายและทำลายความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

4. จะปฏิรูปวิธีการปฏิบัติราชการ และระเบียบราชการบริหารบุคคล เพื่อให้ระบบราชการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และให้ข้าราชการทุกฝ่ายทำหน้าที่รับใช้ และเขาถึงประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งจะดำเนินการป้องกันและปราบปรามการคอร์ปชั่น

จ. วิกฤตการณ์ทางรัฐธรรมนูญ

เมื่อรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช รับมอบงานต่อจากรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ก็มีการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎรสมัยสามัญ สมัยแรกในการประชุมครั้งที่ 3/2518 วันที่ 6 มีนาคม 2518 และเป็นที่ยกเลิกกันว่า รัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช กระทำผิดรัฐธรรมนูญอย่างถึงสถาบัน

พระมหากษัตริย์เข้ามาเล่นการเมือง โดยการนำคณะรัฐมนตรีเข้าถวาย
สัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร และเข้าไปบริหาร
ประเทศซึ่ง เมื่อพิจารณาความรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 แล้วรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์
ปราโมช เป็นรัฐบาลที่ถูกตองตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากตามมาตรา 177 และ
มาตรา 178 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง
คณะรัฐมนตรีแล้ว รัฐบาลก็สามารถเข้าบริหารราชการแผ่นดินได้เลยในคาน
งานประจำ เพื่อมิให้มันักคิดซัด โดยจะไม่เข้าไปบริหารประเทศตามนโยบาย
ที่วางไว้ เพราะยังไม่ได้รับความไว้วางใจในนโยบายจากสภาผู้แทนราษฎร
ซึ่งภายหลังรัฐบาล ม.ร.ว. ถึกฤทธิ ปราโมช ก็ดำเนินการตามรัฐบาล
ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช โดยถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ก่อน-แถลงนโยบายขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทน

ฉ. การล้มของรัฐบาลผสมพรรคประชาธิปัตย์กับพรรค เกษตรสังคม

แม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์และพรรค เกษตรสังคม จะมีความสามารถ
ในการดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลผสม แต่ในการแถลงนโยบายเพื่อขอความ
ไว้วางใจก่อนเข้าบริหารประเทศนั้นรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
ถูกโจมตีอย่างหนัก เกี่ยวกับตัวบุคคลที่เป็นรัฐมนตรี และนโยบายที่จะใช้ในการ
บริหารประเทศทั้ง ๆ ที่ยังมีคณาโยบายนั้น ๆ ไปใช้¹ และในที่สุด
สภาผู้แทนฯ ก็ลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลด้วยคะแนนเสียง 152 : 111
ไม่ออกเสียง 3 คะแนน บัทรเสีย 1 คะแนน ส่งซอง เป๋า 1 คะแนน และ

¹ รายละเอียดการอภิปรายดู สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา,
รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สามัญ สมัยแรก ครั้งที่ 3/2518,
วันที่ 6 มีนาคม 2518, หน้า 28 - 255.

จากประชุม 1 คน¹ รัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช จึงต้องล้มไปโดยปริยาย นับว่าเป็นรัฐบาลที่มีอายุสั้นอีกชุดหนึ่ง เพราะยังมีพันโถกดำเนินการบริหารประเทศ ตามนโยบายที่วางไว้

ซ. วิเคราะห์สาเหตุของการล้มของรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

1. พรรคประชาธิปัตย์คาดหวังมากเกินไปในการที่จะจัดตั้งรัฐบาลผสมเสียงข้างน้อยขึ้นในสภาผู้แทนซึ่งมี 2 พรรค รวมเสียง 91 เสียง แม้จะมีบางพรรคให้การสนับสนุนโดยไม่ขอสิ่งใดตอบแทน เพราะต้องการให้มีการจัดตั้งรัฐบาลโดยเร็วก็ตาม แต่เมื่อรวมคะแนนเสียงสนับสนุนแล้วก็ยังไม่ถึงกึ่งหนึ่งของ สส. ทั้งหมด (135 คน) จึงทำให้ขาดเสถียรภาพในทางการเมือง พร้อมที่จะถูกฝ่ายค้านล้มได้ทุกเวลา

2. คนของพรรคประชาธิปัตย์มีความสามารถเด่นอยู่ประการหนึ่งคือ มีฝีปากดี ทั้งนี้ในการ เลือกคั่งจึงใช้วิธีการหาเสียงแบบเก่าโดยการโจมตีบุคคลในทางการเมืองว่าเป็นสมุนทรราชย์ สมุนซีไอเอ เช่น มีใบปลิวเตือนวิจารณ์ทุกพรรคอย่างรุนแรง (ยกเว้นพรรคประชาธิปัตย์) ว่าเป็นทรราชย์ สมุนซีไอเอ คอมมิวนิสต์ แล้วลงชื่อ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์² จึงก่อให้เกิดศัตรูขึ้นมากมายทางรวมกันไม่ยอมให้การ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 255, หรือ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 70, วันที่ 20 มีนาคม 2518, หน้า 15.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 7 มีนาคม 2518, หน้า 7, และตัวผู้เขียนเองก็เคยไปอ่านสมัยรับราชการอยู่ที่จังหวัด กาฬสินธุ์.

สมัยสนุนพรรคประชาธิปัตย์ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ กล่าว¹ "สาเหตุ
หนึ่งที่ทำให้มีการรวมตัวกันขึ้นระหว่างพรรคต่าง ๆ นั้น เนื่องมาจากถูกคามาก
พรรคอื่น ๆ ก็ถูกค่า แม็กถูกค่า เลยมีความเห็นตรงกันว่าต้องรวมกัน"

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช โคอิกปราชโยดมที่รัฐบาล ม.ร.ว.เสียมี่ ปราโมช
ตอนแถลงนโยบายขอความไว้วางใจ² "พวกเราในสภานี้จำนวน 200 กว่าคน
คงจะไกรรฐชาติแล้ว เป็นเอบางที จากการดำเนินควยวิธีการบริสุทธิ์ยุดิธรรมของ
พรรคประชาธิปัตย์ เมื่อตอนหาเสียง แม่แตนองชายหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์
เองก็ยังไม่แเคลวจะถูกกล่าวหาว่าเลวทรามควยประการทั้งปวง" นอกจากนี้
ยังทำให้ไม่สามารถรวมกับบางพรรคได้ เช่น พรรคธรรมสังกม ซึ่งมี สส.
เป็นเอคิตสมาชิกพรรคสหประชาไทยมาก เพราะจะทำให้ประธาณชาติความ
สรวัธาตอพรรคประชาธิปัตย์ จึงทำให้ไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากได้

3. ความบกพร่องในการติดต่อกับพรรคต่าง ๆ ของพรรคประชาธิปัตย์
ทำให้ไม่สามารถถึง เอพรรคต่าง ๆ เขามารวมจัดตั้งรัฐบาลผสมได้ ตามหลักการ
จัดตั้งรัฐบาลผสม เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่หัวหน้าพรรคควรจะไทความสำคัญ
เป็นกรณีพิเศษของติดต่อกับพรรคต่าง ๆ ควบตัวเอง เพื่อให้สามารถเจรจา
ต่อรองกันได้ เป็นที่แน่นอนและเป็นการให้เกียรติกับพรรคการเมืองต่าง ๆ
แต่การที่พรรคประชาธิปัตย์กับมอบหมายให้กรรมการพรรคไปติดต่อ จึงทำให้

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 12.

² สำนักงานเลขาธิการสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทน
ราษฎร สามัญ สมัยแรก ครั้งที่ 3/2518, วันที่ 6 มีนาคม 2518,
หน้า 37 - 38.

พรรคที่ได้รับการติดคอไม่แน่ใจว่าพรรคประชาธิปัตย์จะเอาอย่างไรกันแน่ เช่น พรรคไท ก็ได้รับการติดคอจากคุณพรรคเทพา (สส.พรรคประชาธิปัตย์) แต่ไม่ได้ตกลงกันไหนแน่นอน¹ พรรคพลังใหม่หัวหน้าพรรคนายแพทย์กระแส ชนะวงศ์ ก็ไม่เคยใกล้ชิดขนาด กับ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เคย² พอดรีประมาณ อภิเรศสาร หัวหน้าพรรคชาติไทยกล่าวว่า³ "จนกระทั่งบัดนี้ (3 ก.พ. 18) ก็ยังไม่ใกล้ชิดกับ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เลย เคยพบกันครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2518 เพียงแต่พูดกันถึง เรื่องการจัดตั้งรัฐบาลร่วมกัน และไม่ได้มีการพูดถึง เรื่อง เกี่ยวกับการที่จะจัดตั้งรัฐบาลกันอย่างไรเลย" อีกตอนหนึ่งว่า⁴ "ทางพรรคชาติไทยก็ยังต้องการตำแหน่ง ใน 3 กระทรวง นั้นอยู่ (กระทรวงกลาโหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทย) เพื่อดำเนินการตามนโยบายของพรรคแต่ไม่ได้หมายความว่า จะยื่นหยัดอยู่อย่างนั้น สามารถต่อรองกันได้โดยหัวหน้าพรรค ต่อหัวหน้าพรรคของมา เจรจากต่อรองกัน"

¹ สัมภาษณ์ นายสมบัติ ช่างชัยวงศ์, อดีตเลขาธิการพรรคไท, เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2520 ณ. หองสมุทกณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

² หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2518.

³ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2518,

⁴ เรื่องเดียวกัน.

4. นโยบายเป็นจุดที่ถูกโจมตีจากพรรคต่าง ๆ เป็นอย่างมาก เนื่องจากหลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 มีความผันผวนทางการเมืองก่อให้เกิดกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ขึ้นมากมาย เช่น กลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มกรรมกร กลุ่มชาวนา เป็นต้น จึงทำให้หอสมุดการทางกานสังคมนิยมเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทย มีการชี้ให้เห็นถึงความเดือดร้อนของประชาชนที่ยากจนส่วนใหญ่ อันเกิดจากการขูดรีดของนายทุนต่างชาติ จากการขมขู่ของ เจาหน่าที่ขานเมือง มีการเรียกร้องให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ยกเลิกหน่วยงานบางหน่วย เช่น กอ.รมน. เพิกถอนสัมปทานของบริษัท เหมโก๋ ในกอนทหารและฐานทัพของประเทศอเมริกาออกไป เป็นต้น พรรคประชาธิปไตยก็เริ่มเปลี่ยนแปลงนโยบายของตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์โดยเปลี่ยนจากเสรีนิยม เป็นสังคมนิยมก่อน ๆ แต่ก็ยังไม่เป็นที่ชัดเจนว่า นโยบายแบบสังคมนิยมก่อน ๆ เป็นอย่างไร และก็ไม่ไ้มีการอธิบายให้ชัดเจนว่านโยบายนั้นมีอะไรบ้าง และในการร่างนโยบายของรัฐบาลผสมพรรคประชาธิปไตยกับพรรคเกษตรสังคม ก็วางนโยบายไว้กว้างเกินไป ไม่มีการกำหนดและแยกแยะให้เห็นว่าจะทำอะไรบ้าง ทำเมื่อใด และจะสำเร็จเมื่อใด ในเรื่องปัญหาเศรษฐกิจก็ไม่มีการแถลง เรื่องปากท้องของประชาชนผู้มีรายได้น้อย การแก้ไขปัญหาค่าความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ก็ไม่เขียนไว้ให้ชัดเจน นโยบายที่สำคัญเป็นที่สนใจของประชาชนและกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ เช่น การยกเลิก ทรบ. ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ การเปิดความสัมพันธ์กับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน การยกเลิกกอ.รมน. ก็มีไว้เขียนเจาะจงลงไปให้แน่ชัด จึงกลายเป็นจุดอ่อนของรัฐบาลที่ไม่สามารถจะชี้แจงหรือแสดง เหตุผลให้ชัดเจนได้ว่า จะดำเนินการตามนโยบายที่วางไว้ให้สำเร็จได้อย่างไร ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เองก็ไม่มีวาทศิลป์ที่จะจูงใจให้ผู้ฟังเห็นพ้องด้วย จึงถูกฝ่ายกามโจมตีอย่างหนัก ทั้งฝ่ายกานก็ประสงค์จะล้มรัฐบาลให้ได้

นายนิพนธ์ กิติกร อภิปรายว่า¹ "รัฐบาลเขียนนโยบายคลุมเครือไม่กระจ่างชัด ไม่มีการกำหนดนโยบายที่แน่นอนในทางการเมือง เหมือนกับนโยบายรัฐบาลเก่า ๆ ที่มีกระแสไว้วางใจถึงการรวมกลุ่มของประชาชนที่จะสร้างอำนาจให้กระจายไปทั่ว ทุกส่วนสัักของประชาชนที่ปากจนทางคานนโยบายทาง เศรษฐกิจนั้น การที่รัฐบาล จะนำเอาระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมอื่น ๆ มาใช้ปฏิรูป เศรษฐกิจของประเทศนั้น เป็นการ เขียนสับสนและไม่มีการให้คำมั่นหรือเขียนไวโหดแน่ชัดในเรื่อง การ ครอบงำของชาวนา เกษตรกร การประกันราคาข้าว การควบคุมเงินเฟ้อ การจัดการ เกี่ยวกับการป่าไม้วาจะสง เสริมหรือลดลง และนโยบายศึกษาก็ดี การปกครองท้องถิ่นก็ดี รัฐบาลไม่ไกลดล่าวถึง การที่จะบริหารประเทศที่ ครอบคลุมถึงประชาชนที่อยู่ทางไกลความเจริญว่าจะทำอย่างไร เป็นนโยบาย ที่เลื่อนลอย" ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อภิปรายว่า² "สำหรับนโยบาย อื่น ๆ โดยเฉพาะทางคาน เศรษฐกิจ รัฐบาลมิได้เขียนอะไรที่เป็นหลักแน่นอน ไว่เลย เป็นตัวของตัวเอง" อีกตอนหนึ่งว่า³ "ถ้าเราได้รัฐบาลที่มีนโยบาย ไม่แน่ชัดไม่ชี้ให้เห็น ไม่ทำให้เกิดความหวังว่าชีวิตของ เราจะดีกว่าแตกอน แนนดินของ เราจะนาอยู่มากกว่าแตกอนแล้ว ในที่สุดคนทั้งปวงก็อาจจะเสื่อมกลายเป็น ความคองการประชาธิปไตย" นายแพทย์กระแสด ชนะวงศ์ อภิปรายว่า⁴

¹ วิเทศกรณีย์, เหตุการณ์ทางการเมือง 43 ปี แห่งระบอบ ประชาธิปไตย, เรื่อง เกม, หน้า 1244.

² เรื่อง เกม, หน้า 1245.

³ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สามัญ สมัยแรก ครั้งที่ 3/2518, วันที่ 6 มีนาคม 2518, หน้า 35.

⁴ เรื่อง เกม, หน้า 1246.

"ขอให้รัฐบาลแดงให้แจ่มชัดกว่านี้ในเรื่องการพัฒนาชนบทแผนการพัฒนาฝั่ง เมือง"
 นอกจากนี้ นโยบายของรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ยังไม่สามารถจะ
 ทำให้พรรคแนวร่วมและพรรคสังคมนิยมพอใจได้ เพราะ นโยบายหลายประการ
 ของพรรคดังกล่าวมิได้ เป็นที่ยอมรับเข้าร่วมในนโยบายของรัฐบาล เช่น การ เปิด
 สัมพันธภาพกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือประเทศสังคมนิยมอื่นๆ ยกเลิก
 พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอัน เป็นคอมมิวนิสต์ การยกเลิกหน่วยงานบางหน่วย
 เช่น กอ.รมน. เป็นต้น แม้รัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช จะมีนโยบาย
 ให้ออกนอกรัฐธรรมนูญของต่างชาติ ภายในเวลาไม่เกิน 18 เดือน แต่ก็ไม่ตรงกับ
 ความต้องการของพรรคแนวร่วมฯ และพรรคสังคมนิยมฯ ที่ต้องการให้ออก
 ออกไปโดยเร็วที่สุด นายบุญสนอง บุญโยทยาน ให้สัมภาษณ์หนึ่งสื่อพิมพ์ว่า¹
 "พรรคสังคมนิยมฯไม่สามารถจะลงมติไว้วางใจรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
 ได้ เนื่องจากพรรคประชาธิปไตยและพรรคเกษตรสังคมนิยมไม่มีนโยบายที่จะแก้ไข
 ปัญหาสำคัญของประเทศชาติและประชาชน เช่น กรณีเหมืองโก๋, ถึงแกง,
 ฐานทัพต่างชาติ พรรคทั้ง 2 ไม่เคยแถลงออกมาอย่างชัดเจน"
 นายแกล้ว นรปติ ให้สัมภาษณ์หนึ่งสื่อพิมพ์ว่า² "ไม่พอใจและไม่ขอสนับสนุน
 รัฐบาลชุดนี้หลังจากนโยบายแล้ว เพราะมิได้ปฏิบัติตามข้อเสนอที่ทางพรรค
 ใ้ไว้วางใจโดย เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการถอนกำลังทหารต่างชาติ
 การปรับปรุงหน่วยงาน กอ.รมน. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสืบราชการลับ

¹ หนึ่งสื่อพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 1 มีนาคม 2518,
 หน้า 1.

² หนึ่งสื่อพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 7 มีนาคม 2518,
 หน้า 12.

จากต่างประเทศ เช่น ซี ไอ เอ ตลอดจนการยกเลิกกฎหมายคอมมิวนิสต์^๑ พอ. สมคิด ศรีสังข์ ก็ให้สัมภาษณ์ถึงสื่อพิมพ์ว่า^๑ "พรรคสังคมนิยมฯ พิจารณาโดยหมายรัฐบาล ม.ร.ว. เส็นยี ปราโมช แล้วเกิดความไม่พอใจ ในนโยบายเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเรื่อง การลดอัตราทางชาติ การจะปี การกำหนดเวลาการลดอัตราทางชาติออกไปอย่างแน่นอนว่า ให้ลดภายใน 6 เดือน หรือ 1 ปี ในด้านกฎหมายป้องกันการค้าอันเป็นคอมมิวนิสต์ จะต้องยกเลิกโดยเร็ว เพราะเป็นเครื่องมือให้ราชการไขกูดั้นแกง กกชี้และรังแกประชาชน"

5. มีการประชุมของกลุ่มรวมชาติ^๒ ที่บ้านของพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ มีความเห็นพ้องกันว่า รัฐบาลชุดนี้ไปไม่รอดแน่ เพราะนโยบาย และตัวรัฐมนตรีไม่มีความเหมาะสม^๓ จึงลงมติให้ลบล้างรัฐบาล ม.ร.ว. เส็นยี ปราโมช ในวันที่ 6 มีนาคม 2518 โดยให้สส. 30 คน ของพรรคธรรมสังข์ สนองให้มีการลงคะแนนด้วยไว้วางใจ หรือไม่ไว้วางใจรัฐบาล^๔ แม้ในพรรค ประชาธิปัตย์ เองก็ยังไม่พอใจเกี่ยวกับความไม่เหมาะสมของตัวรัฐมนตรี

^๑ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2518

^๒ พรรคกิจสังคมเข้าร่วมด้วย, สัมภาษณ์นายใหญ่ ตรีวิฑิต, อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และสมาชิกพรรคกิจสังคม, วันที่ 3 ธันวาคม 2520.

^๓ เหตุผลใหญ่คือ เพื่อจักตั้งรัฐบาลเอง.

^๔ หนังสือประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 70, วันที่ 20 มีนาคม 2518, หน้า 15, หรือหนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 7 มีนาคม 2518, หน้า 1.

นายทองดี อิศรางกูรไพบูลย์ ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า¹ "แม้ว่าเป็นลูกพรรค
ประชาธิปัตย์ แต่เมื่อไม่เห็นพ้องกับการ เลือกตัวบุคคลดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรี
ก็ขอเป็นกรณาวาจะไม่ว่างใจ" พรรคพลังใหม่ก็เช่นกันก็ชักทาง เกี่ยวกับ
ความไม่เหมาะสมของตัวรัฐมนตรี จนมีการโทรทั้พทาง ไกลขอให้กลับมาปรึกษา
หาวิธีอื่นอีกครั้ง ก่อนนำรายชื่อคณะรัฐมนตรีขึ้นทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว

6. การอภิปรายของนายชวน หลีกภัย ที่ว่า² "ท่านอย่าได้คิดว่า
พรรคประชาธิปัตย์ขอความเห็นใจ ความสงสารจากท่าน เมื่อท่านเห็นว่ารัฐบาล
ชุดนี้ตัวบุคคล เบื้องหน้า เบื้องหลัง แต่ละคนไม่เหมาะสมที่จะมารับตำแหน่ง
เมื่อท่านเห็นว่าหัวหน้ารัฐบาลชุดนี้กำลังเล้ากอไม่เหมาะสม ประพฤติชั่วร้ายแรง
นโยบายของพรรค นโยบายของรัฐบาลไม่สามารถที่จะนำไปประเทศไปไคแล้ว
ยังรับรองรัฐบาลอย่างนี้ เท่ากับยอมรับนำประเทศชาติไปสู่ความหายนะ
กระผมพูดอย่างนี้ก็เพื่อที่จะท่านค่าแดลง คำชักของท่านอาจารย์ถึกฤทธิ ว่าถึงแม้
ท่านจะเคยให้คำมั่นสัญญาว่าจะลงมติรับรองรัฐบาลชุดนี้ก็ตาม แต่กระผมคิดว่า
จะไม่เป็นการเสียหายแก่ท่าน ถ้าท่านจะเปลี่ยนใจ (แทนโดยผู้เขียน) เพราะ
ประเทศชาติมีความสำคัญยิ่งใหญ่มากกว่าคำมั่นสัญญาของท่าน กระผมอยากจะกราบเรียน

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 2 มีนาคม 2518, หน้า 1.

² สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทน
สามัญ สมัยแรก ครั้งที่ 3/2518, วันที่ 6 มีนาคม 2518, หน้า 221.

สมาชิกผู้มีเกียรติจากจังหวัดชลบุรี คือ คุณบุญชู โรจนเสถียร กระทบเห็นใจจริง ๆ
 กราบ มติพรรคที่บอกให้ลงรับรองรัฐบาล แต่ท่านเองท่านมีความรู้สึกว่ามันจะเป็นบาป
 ในการรับรองรัฐบาล ซึ่งจะพาประเทศไปสู่ความหายนะ กระผมคิดว่า
 ความรับผิดชอบของประเทศชาติสำคัญยิ่งกว่าการที่เราจะมารับมติของพรรค
 เมื่อท่าน เห็นว่ารัฐบาลชุดนี้ไม่สามารถเพียงพออีกต่อไปแล้ว เพราะมติของพรรค "
 อีกตอนหนึ่งว่า "ถ้าพรรคนี้ รัฐบาลนี้ จะไม่ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อน
 สมาชิก และเพื่อนสมาชิกจะไร้อิทธิพลก่อนอื่นเราจะหมดความรับผิดชอบ
 แล้ว เป็นหน้าที่ของผู้นำกองกำลัง สามารถจัดระเบียบทั้งหลายที่จะต้องพยายามต่อไป"
 ก็น่าจะมีส่วนทำให้ สส. หลายคนลงมติไม่ไว้วางใจ เพราะคำอภิปรายดังกล่าว
 อาจจะมองอีกแง่หนึ่งว่าเป็นการพูดท้อแท้ และ สส. ส่วนใหญ่ก็มีลักษณะของการ
 ท้อถวน พรรคกิจสังคมมี ม.ร.ว. ถึกฤทธิ ปราโมช เพียงคนเดียวที่ยกมือ
 ไว้วางใจรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อีก 17 เสียง ลงมติไม่ไว้วางใจ²

ช. วิเคราะห์การรวมกลุ่มระหว่างพรรคประชาธิปไตยกับพรรค เกษตรสังคม

1. ทั้งสองพรรคทางมีนโยบายหลักเหมือนกันคือ เป็นแบบเสรีนิยม
 จึงทำให้เจรจาในเรื่องนโยบายร่วมกันได้ง่าย โดยเฉพาะพรรค เกษตรสังคม
 เห็นเรื่องการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งพรรคประชาธิปไตยสามารถรับนโยบายเรื่องนี้ได้
2. ตัวรัฐมนตรี แบ่งโควตากันในอัตราส่วน 3 : 1 คือ สส. 3 คน
 ได้รัฐมนตรี 1 ตำแหน่ง พรรคประชาธิปไตยได้ตำแหน่งรัฐมนตรี 24 ตำแหน่ง
 พรรค เกษตรสังคมได้ 7 ตำแหน่ง ซึ่งทั้งสองพรรคสามารถตกลงกันได้ ไม่มี
 การเรียกร้องมากเกินไป

1 เรื่องเดียวกัน, หน้า 219

2 สัมภาษณ์นายใหญ่ วิศวกร

3. การที่ไม่สามารถรวมกับพรรคอื่นได้ เพราะนโยบายของพรรค ประชาธิปัตย์ไม่เป็นที่ยอมรับของพรรคการเมืองฝ่ายซ้าย เช่น พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย และพรรคแนวร่วมสังคมนิยม ซึ่งมีอุดมการณ์และนโยบายที่แน่นอนเป็นแบบสังคมนิยม การตกลงกันไม่ได้เกี่ยวกับตำแหน่งรัฐมนตรี ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง และการโจมตีพรรคบางพรรคจนไม่สามารถจะเข้าร่วมได้ เช่น พรรคกรรมสังคมนิยม พรรคกลุ่มก้าวหน้า เป็นต้น

4. กลุ่มอิทธิพล หรือกลุ่มผลประโยชน์และประชาชน มีอิทธิพลต่อการรวมกลุ่มของพรรคการเมืองในการจัดตั้งรัฐบาลผสม จึงทำให้พรรค ประชาธิปัตย์ไม่สามารถจะเข้าร่วมกับพรรคการเมืองบางพรรคได้ เพราะเกรงว่าจะเสื่อมความศรัทธาจากประชาชน

5. ลักษณะของการรวมกลุ่มพรรคการเมือง น่าจะเป็นเรื่องของผลประโยชน์มากกว่านโยบาย เช่น การแบ่งโควตารัฐมนตรี การซื้อเสียง หรือการที่พรรคประชาธิปไตยกับ พรรคชาติไทย ไม่สามารถตกลงร่วมกัน จัดตั้งรัฐบาลผสมได้ ถึงสองครั้ง ก็เนื่องจาก, ไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่อง ตำแหน่งรัฐมนตรี โดยเฉพาะตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงกลาโหม

การจัดตั้งรัฐบาลผสม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

ก. การรวมกลุ่มพรรคการเมือง

เมื่อพรรคประชาธิปไตยปฏิเสธที่จะเข้าร่วมกับพรรคกรรมสังคมนิยม จัดตั้งรัฐบาล พรรคกรรมสังคมนิยมก็พยายามติดต่อรวบรวมพรรคต่าง ๆ ให้เขารวมกัน เพื่อเป็นฝ่ายค้านและเตรียมจัดตั้งรัฐบาลผสม โดยวางหลักเกณฑ์ในการ

จัดตั้งรัฐบาลผสมไว้ 3 ประการ คือ¹

1. ต้องมีสหนโยบาย คือ เอานโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่เขามารวมกันจัดตั้งรัฐบาลผสมกันเป็นนโยบาย เพื่อใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน

2. ต้อง เป็นรัฐบาลผสมเสียงข้างมาก เกินครึ่งหนึ่งของ สส. ทั้งหมด คือ 135 เสียง

3. ต้องมีระบบแบ่งโควตารัฐมนตรีในอัตราส่วน 5 : 1 คือ มี สส. 5 คน โกวรัฐมนตรี 1 ตำแหน่ง

ฉะนั้นในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์กำลังดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลผสมพรรคการเมืองต่าง ๆ จึงมีการติดต่อกันและกันอย่างไม่เป็นทางการโดยอาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นหลักในกรณีเจรจาต่อรอง เช่น มีการติดต่อกันระหว่างพรรคธรรมสังคม กับพรรคชาติไทย พรรคสังคมนิยม พรรคเกษตรสังคม พรรคกิจสังคม และพรรคกลุ่มคำสับ สำหรับพรรคกลุ่มคำสับก็มีการรวมกลุ่มกันโดยมีพรรคสันติชน เป็นแกนกลาง² ประกอบกับพรรคสันติชน พรรคฟื้นฟูชาติไทย พรรคพลังประชาชน พรรคแผ่นดินไทย พรรคเสรีชน พรรคพัฒนาจังหวัด พรรคแรงงาน เป็นต้น ทั้งนี้ นายบุญคุ้ม จันทศิริสุริยวงศ์ อภิปรายในสภา

¹ สัมภาษณ์นายนิพนธ์ กสิธร .

² สัมภาษณ์นายนิพนธ์ กสิธร และนายใหญ่ ศวิตชาติ หรือ, หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 30 มกราคม 2518, หรือ, หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2518.

ผู้แทนว่า¹ "พรรคของผมได้มาน้อยจึงมีการวิ่ง เคน เพื่อหาพรรคพวกซึ่งมี
จำนวนน้อยด้วยกัน และมีนโยบายตรงกันหรือใกล้เคียงกันมารวมกัน เพื่อให้
สามารถดำเนินงานในสภาใหญ่ต่อไปได้ ผลที่สุดเราก็ได้ทั้งหมด 6 พรรคด้วยกัน
รวมแล้วมีจำนวนสมาชิก 17 คน" นายสอาด บิยวรรณ หัวหน้าพรรคแรงงาน
กล่าวว่า² "กระผมอยู่ในกลุ่ม 7 พรรคด้วย"³ ส่วนพรรคกิจสังคมยังคงยืนยัน
ที่จะสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ แต่หาพรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาลไม่สำเร็จ
ก็จะเข้าร่วมด้วย นายสวัสดิ์ กำประคอม ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า⁴
"ผมทราบจากคุณเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ว่า คุณทวีช กลิ่นประทุม เขามาขอ
ให้พรรคเกษตรสังคมจัดตั้ง รัฐบาลร่วมกับพรรคธรรมสังคม เขาบอกว่าได้ติดต่อก
กับพรรคอื่น ๆ ซึ่งเป็นพรรคเล็กพรรคน้อยไว้หมด" นายทวีช กลิ่นประทุม
ก็ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า⁵ "ขณะนี้พรรคธรรมสังคมกำลังรวบรวมพรรคต่าง ๆ
ไว้แล้ว มีจำนวนเสียงในสภาเกินกว่าครึ่งหนึ่งของสส.ในสภาทั้งหมด" จึงมีการ
รวมกลุ่มกันระหว่างพรรคธรรมสังคม พรรคชาติไทย⁶ พรรคสังคมนิยม

¹ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทน
ราษฎร สำนัฯ สมัยแรก ครั้งที่ 3/2518, วันที่ 10 มีนาคม 2518, หน้า 83.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 92.

³ พรรคแรงงาน เขามารวมกันในภายหลัง.

⁴ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 12.

⁵ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 29 มกราคม 2518, หน้า 12.

⁶ พรรคชาติไทยไม่สามารถตกลงกับพรรคประชาธิปัตย์ เกี่ยวกับการจัดตั้ง รัฐบาลผสมได้และในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พรรคประชาธิปัตย์และพรรค
เกษตรสังคม ก็ออกแถลงการณ์จัดตั้ง รัฐบาลผสมร่วมกับไทยไม่มีพรรคชาติไทย เขารวมด้วย

และพรรคกลุ่มคำสิม เพื่อ เป็นฝ่ายค้านและจัดตั้งรัฐบาลแข่งกับพรรคประชาธิปัตย์¹

ข. การเลือกตั้งประธานและรองประธานสภาผู้แทนฯ

การรวมกันของพรรคต่าง ๆ เหล่านี้ มีมากขึ้นเมื่อได้มีการประชุม
ร่วมกันระหว่างพรรคต่าง ๆ เช่น พรรคธรรมสังคม พรรคชาติไทย
พรรคสังคมนิยม พรรคสันติชน พรรคประชาชนธรรม พรรคไท พรรคฟื้นฟูชาติไทย
พรรคพลังประชาชน พรรคแผ่นดินไทย พรรคเสรีชน พรรคพัฒนาจังหวัด
พรรคแรงงาน เป็นต้น ในวันที่ 5 กพ. 18 ที่บ้านพลตรีชาติชาย ขุดทะเลวัด
ตั้ง เป็นกลุ่มรวมชาติหรือที่เรียกกันว่า "สหพรรค"² และเสนอตัวบุคคล เสนอ
แข่งขันในตำแหน่งประธานและรองประธานสภาผู้แทนฯ กับพรรคประชาธิปัตย์
และพรรคเกษตรสังคม ซึ่งจะเสนอนายสมบุญ กิริธร เป็นประธานสภาผู้แทนฯ
และนายสันต์ เทพมณี เป็นรองประธานสภาผู้แทนฯ ปราบกฏาที่ประชุมลงมติ
เสนอตัวนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ หัวหน้าพรรคสังคมนิยม เป็นประธาน
สภาและนายประมวล กุลมาตย์ สส. พรรคธรรมสังคม เป็นรองประธานสภา
ผู้แทนฯ เพราะนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์³ และนายประมวล กุลมาตย์

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2518,
หน้า 1 และหน้า 12.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 66, วันที่ 21
กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 18.

³ สส. ส่วนมากมีปัญหา เรื่องการเงิน แต่แหล่ง เงินที่ดีที่สุดก็คือ ธนาคาร
และคนที่จะสามารถรับรอง สส. ใหญ่เงินธนาคารได้ ก็คือ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์
ดู ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 3, ฉบับที่ 114, วันที่ 22 มกราคม 2519,
หน้า 10.

เป็นผู้อยู่ที่สามารถเข้าใกล้กับทุกฝ่าย และเป็นที่รู้จักกันดีของบรรดา สส.ทั้งหลาย
 การเลือกตำแหน่งประธานสภาและรองประธานสภาผู้แทนฯ จึง เป็นไปตาม
 เป้าหมายที่คาดไว้ โดยนายประสิทธิ์ กาจนวนวัฒน์ ได้รับเลือกให้เป็น
 ประธานสภาผู้แทนฯ นายประมวล กุลมาตย์ ได้รับเลือกให้เป็นรองประธาน
 สภาผู้แทนฯ ทั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนจากพรรคกิจสังคม และพรรคแนวร่วมสังคมนิยม
 บางคน ซึ่งมีความเห็นว่า พรรคประชาธิปัตย์ไม่ควรจะไ้ตั้งตำแหน่งหัวหน้าฝ่าย
 บริหารและฝ่ายนิติบัญญัติในขณะเดียวกัน อันอาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม
 ขึ้นในสภาผู้แทนฯ และพรรคประชาธิปัตย์ก็มีใ้คิดคัดขอใ้ให้สนับสนุนการเลือก
 ประธานและรองประธานสภาผู้แทนฯ นายประสิทธิ์ กาจนวนวัฒน์ ใ้ให้สัมภาษณ์
 หนังสือพิมพ์ว่า "ตำแหน่งประธานสภาที่ใ้ไ้มานั้น ไ้ใ้มีการพบปะกันระหว่าง
 3 พรรค ก็ือ พรรคชาติไทย พรรคธรรมสังคมน และพรรคสังคมนิยม
 กับพรรคเล็ก ๆ อีกหลายพรรคที่บ้านพลตรีชาติชาย ซุนหวะวัฒน์ เลขาธิการ
 พรรคชาติไทย เมื่อใ้ไ้ก่อนวันเลือกตั้ง (5 กุมภาพันธ์ 2518) ไ้ใ้มีการเตรียม
 การนาหนึ่งอาทิตย์ก่อนหน้าใ้ไ้แล้ว"

ก. การจัดตั้งรัฐบาลผสม

1. การจัดตั้งรัฐบาลผสมครั้งที่ 1 เมื่อประสบความสำเร็จในการ
 เลือกตั้งตำแหน่งประธานสภาและรองประธานสภาผู้แทนฯ แล้วกลุ่มสหพรรค
 ก้าวแผนจัดตั้งรัฐบาลผสม โดยใ้ใ้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้า
 พรรคกิจสังคม เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็พร้อมที่จะ

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2518,
 หน้า 12.

เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ต้องไม่ใช่ว่าการแข่งกันกับที่ชายของตนเอง¹ และอาศัย
 ประธานสภาผู้แทนซึ่ง เป็นกลไกที่สำคัญในการ เลือกตัวนายกรัฐมนตรี ภายหลัง
 วางแผนให้ประธานสภา เลือกตัวนายกรัฐมนตรีโดยวิธีชาว เชียง หัวหนาพรรคที่ละคน
 และให้หัวหน้าพรรค เสนอชื่อผู้ที่เห็นสมควรจะ เป็นนายกรัฐมนตรีพร้อมด้วยชื่อ
 รายชื่อของ สส. ที่สนับสนุน โดยจะให้มีการชาว เชียง เลือกตัวนายกรัฐมนตรี
 ด้วยวิธี เปิดเผยมัด แต่ปรากฏว่าในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2518 ในสภาผู้แทน
 นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ โกลาโลวปการประชุมและให้มีการประชุมกัน เป็น
 การภายใน เลือกตัวนายกรัฐมนตรี จึงทำให้กลุ่มรวมชาติกลับตัวไม่ทัน เพราะ
 สส. ส่วนใหญ่ของสหพรรคต่างออกจากที่ประชุมไปแล้วตามที่นัดหมายกันไว้
 เนื่องจากหมดการระการประชุมตลอดทั้งชาติชาย ชุดละวัน จึงได้รับเสียง
 สนับสนุน เพียงแค่ 52 คะแนน

การที่นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ไม่สามารถ เดินตามแผนที่วางไว้
 ได้นั้น จะมาจากการ เสนอญัตติควม ของนายสุรินทร์ มาศดิตถ์ ที่ให้มีการ เลือก
 ตัวนายกรัฐมนตรีในวันที่ และการชุมนุมประท้วงของประชาชนกลุ่มที่มุ่งหน้าสภา
 ผู้แทน ที่ต้องการให้มีการชาว เชียง เลือกตัวนายกรัฐมนตรี จึงทำให้การจัดตั้ง
 รัฐบาลผสมของ กลุ่มรวมชาติต้อง ลม เหลวถึง โกลาโลวมาแล้วในคอนตนของบทนี้

¹ พรรคกิจสังคมในขณะนั้นยังมีได้เข้าร่วมกลุ่มรวมชาติ หรือ
 กลุ่มสหพรรค ทั้งที่พลตรีชาติชาย ชุดละวัน กล่าวหา "กำลังร่างนโยบาย
 สหพรรคและใช้ชื่อว่ากลุ่มรวมชาติ โดยยังมีไกรรวมพรรคกิจสังคมด้วย"
ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 67, ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2518,
 หน้า 11.

2. การจัดตั้งรัฐบาลผสมครั้งที่ 2 กลุ่มรวมชาติหรือสหพรรค
 บังพยายามหาทางที่จะจัดตั้งรัฐบาลผสมอีกครั้งหนึ่ง ฉะนั้น ในวันที่ 5 มีนาคม 2518
 ก็ได้มีการประชุมกันที่บ้านของ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ และที่ประชุมลงมติ
 ให้อรมรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ในวันที่แถลงนโยบายเพื่อขอความไว้วางใจ
 จากสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 6 มี.ค. 18 เพราะพิจารณานโยบายและตัว
 รัฐมนตรีของรัฐบาลชุดนี้แล้ว ไม่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมือง¹
 รัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช จึงไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทน
 ในวันที่แถลงนโยบาย พรรครวมสังคมนิ่งมีคะแนนเสียงรองจากพรรคประชาธิปัตย์
 กอรับหน้าที่ในการจัดตั้งรัฐบาลผสมต่อไป แต่พรรครวมสังคมนิ่งรวมอยู่กับ
 กลุ่มสหพรรค หรือกลุ่มรวมชาติอยู่แล้ว การจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่จึงสามารถ
 กระทำไถ่กาย เพราะก่อนหน้าที่รัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช จะแถลง
 นโยบายขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนฯ ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ กลุ่มสหพรรค
 ไทเตรียมจัดตั้งรัฐบาลไว้แล้ว มีการติดต่อกับ ม.ร.ว.ถิกฤทธิ ปราโมช
 ขอให้เป็นนายกรัฐมนตรี ^{จะมาเป็น} ม.ร.ว.ถิกฤทธิ ปราโมช ให้สัมภาษณ์
 หนังสือพิมพ์ว่า² "ไต่ถูกทาบทามให้เป็นนายกรัฐมนตรีจากพลตรีชาติชาย
 ชุณหะวัณ และนายทวีรุ กลิ่นประทุม มาประมาณ 1 สัปดาห์แล้ว (ประมาณวันที่
 1 มี.ค. 20) แต่มีใ้คอรับไปอย่างไกล" ฉะนั้น เมื่อรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

¹ เหตุผลใหญ่ๆ จะมาจากกลุ่มสหพรรคต้องการที่จะจัดตั้ง
 รัฐบาลผสมเอง.

² หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 8 มีนาคม 2518, หน้า 16.

³ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 8 มีนาคม 2518, หน้า 1.

ไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนฯ นายทวีช กลิ่นประทุม หัวหน้าพรรค
 พรรคสังคมนิยม และนายนิพนธ์ กศิธร รองหัวหน้าพรรคพรรคสังคมนิยม จึงไปพบกับ
 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่บ้านอีกครั้ง เพื่อชักชวนให้เขาร่วมจัดตั้งรัฐบาล
 ผสมชุกใหม่ ทั้งนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า¹
 "พรรคพรรคสังคมนิยมและพรรคชาติไทยร่วมกับพรรคอื่น ๆ เพื่อมีรัฐบาลผสม
 ชุกใหม่ โดยเชิญพรรคกิจสังคมเขาร่วมด้วย พร้อมกับเสนอให้ตนเป็นนายกรัฐมนตรี"
 และก็ได้มีการนัดประชุมกันเพื่อจัดตั้งรัฐบาลผสมชุกที่ 2 ที่โรงแรมอินทรา
 ในวันที่ 11 มีนาคม 2518 มีพรรคต่าง ๆ เขาร่วมประชุมรวม 12 พรรค คือ²
 พรรคพรรคสังคมนิยม พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคสังคมนิยม
 พรรคประชากรธรรม พรรคสันติชน พรรคพลังประชาชน พรรคฟื้นฟูชาติไทย
 พรรคแผ่นดินไทย พรรคไท พรรคเสรีชน และพรรคแรงงาน โดยมีหลักการ
 ที่จะดำเนินการดังนี้³

1. จะมีนโยบายร่วมกัน โดยให้พรรคกิจสังคมร่างสนธิสัญญา
 มาเสนอต่อที่ประชุมหัวหน้าพรรค⁴ โดยจะต้องกำหนดนโยบายที่ค้ำฉิ่งถึง

¹ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 9 มีนาคม 2518, หน้า 1.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 71, ลงวันที่ 27
 มีนาคม 2518, หน้า 13, หรือหนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 11 มีนาคม
 2518, หน้า 16, หรือหนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 11 มีนาคม 2518.

³ เรื่อง เกม.

⁴ นายพร สิริธำนาย เป็นผู้ร่างนโยบายสหพรรค.

ขอเรียกร้องของประชาชน. เป็นสำคัญ เช่น ปัญหาการถอนสัมปทานต้มโก ปัญหาการถอนทหารอเมริกัน เป็นต้น

2. ให้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นผู้มีสิทธิคัดตัวรัฐมนตรีร่วมคณะ โดยให้ทุกพรรคเสนอชื่อบุคคลซึ่งแต่ละพรรคเห็นสมควร เป็นรัฐมนตรีให้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช พิจารณาโดยไม่คำนึงถึงหลักการว่าพรรคใหญ่จะต้องมีตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีมากกว่าพรรคเล็ก แต่จะพิจารณาจากความสามารถ ความเหมาะสม และเป็นผู้ที่ประชาชนรับรอง

นายทวิช กลิ่นประทุม ให้สัมภาษณ์ว่า ¹ "เรื่องนโยบายแล้วแต่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช" หรือ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า ² "ได้พยายามร่างสหนโยบายและจัดตั้งรัฐบาลเกือบเสร็จแล้ว"

ในการหาเสียงหาตัวนายกรัฐมนตรีใน วันที่ 14 มีนาคม 2518 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป ได้รับเสียงสนับสนุน 135 คะแนน พ.อ. สมคิด ศรีสังคม ³ ได้คะแนน 59 คะแนน ไม่ออกเสียง 88 คน ⁴ ซึ่งในการนี้มี สส. พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย 3 คน คือ นาย เปรม มาลากุล ณ อยุธยา นาย สม ภาสนา

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 11 มีนาคม 2518, หน้า 12.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 15 มีนาคม 2518, หน้า 12.

³ พรรคสังคมนิยม ๗ พรรคแนวร่วมและพรรคพลังใหม่ ได้รวมมือกันจัดตั้งรัฐบาลผสมแข่งกับกลุ่มรวมชาติ โดยมีพรรคสังคมนิยมเป็นแกนในการจัดตั้งรัฐบาล รายละเอียดดู สละ ลิขิตกุล, คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ๗ ชีวิตและงาน (กรุงเทพฯ ๗ : พิมพ์ที่ศึกษาสัมพันธ์, ม.ป.ท.), หน้า 109 - 111.

และนายเต็ม สืบพันธุ์ ไทการสนับสนุน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีควย เพื่อต้องการให้มีรัฐบาลชุดใหม่โดยเร็ว¹ ปรากฏว่า เมื่อรวมคะแนนเสียงแล้วเกินเสียงของ สส. ที่เข้าร่วมประชุม 262 คน จึงทำให้เกิดปัญหาหักทวงซึ่งความจริงอาจจะ เป็นเพราะประมาณสภาผู้แทนฯ อานเลข 39 เป็น 59

รัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ประกอบด้วยคณะรัฐมนตรี ดังนี้²

1. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี
(พรรคกิจสังคม)
2. พลตรีประมาณ อภิเรณสาร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
(พรรคชาติไทย)
3. พลตรีประมาณ อภิเรณสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
(พรรคชาติไทย)
4. พล.ร.อ.กมล สีตะกลิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงกลาโหม (พรรคกิจสังคม)
5. นายบุญชู โรจนเสถียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
(พรรคกิจสังคม)

¹ ความเป็นมาของขบวนการปฏิวัติ 2475 และกึ่งพรรคใหม่ชื่อว่า "พรรคสยามใหม่" ไทการสนับสนุนรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช.

² สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สำนัฯ สมัยแรก ครั้งที่ 1 - 10 พ.ศ. 2518, เรื่อง เกม, หน้า 224 - 226.

6. นาวาอากาศโททินกร พันธุ์กระวี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงการคลัง (พรรคชาติไทย)
7. พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ต่างประเทศ (พรรคชาติไทย)
8. นายทวีช กลิ่นประทุม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ (พรรคธรรมสังคม)
9. นายเกษมชัย อัครราช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ (พรรคชาติไทย)
10. นายอนันต์ ภัททีประไพ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ (พรรคไท)
11. พลตรีศิริ สิริโยธิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
(พรรคชาติไทย)
12. เรืออากาศตรีบุญยง วัฒนพงษ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงคมนาคม (พรรคธรรมสังคม)
13. นายอนันต์ ฉายแสง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
คมนาคม (พรรคสันติชน)
14. นายทองหยด จิตตะวีระ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
พาณิชย์ (พรรคธรรมสังคม)
15. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
มหาดไทย (พรรคกิจสังคม)
16. พ.ต.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทย (พรรคธรรมสังคม)
17. พ.อ.ประกอบ ประยูรโกลดลาภ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทย (พรรคชาติไทย)

18. นายใหญ่ สวิตชาติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ยุติธรรม (พรรคกิจสังคม)
19. นายบุญคุ้ม จันทร์ศรีสุริวงค์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงยุติธรรม (พรรคพลังประชาชน)
20. นายนิพนธ์ เกจิธร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
(พรรคธรรมสังคม)
21. นายประ เสริฐ บุญสม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
ศึกษาธิการ (พรรคสังคมนิยม)
22. นายสุวรรณ ฉนกันญา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
ศึกษาธิการ (พรรคธรรมสังคม)
23. นายสุรินทร์ เทพกาญจนา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
อุตสาหกรรม (พรรคธรรมสังคม)
24. นายประชุม รัตนเพียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
สาธารณสุข (พรรคธรรมสังคม)
25. นายอุทัย รุทธะจันทร์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
สาธารณสุข (พรรคสังคมนิยม)
26. นายปรีภา พัฒนดามุตร เป็นรัฐมนตรีสำนักนายกรัฐมนตรี
(พรรคสันติชน)
27. พล.ท.ชาญ อังสุโชติ เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
(พรรคธรรมสังคม)

จะเห็นได้ว่าคณะรัฐมนตรีชุดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกของพรรค
ธรรมสังคม 9 คน สมาชิกพรรคชาติไทย 7 คน สมาชิกพรรคกิจสังคม 5 คน
สมาชิกพรรคสันติชนและพรรคสังคมนิยม พรรคละ 2 คน สมาชิกพรรคไท
และพรรคพลังประชาชน พรรคละ 1 คน ยังขาดรัฐมนตรีอีก 5 คนจึงจะครบ 31 คน

ตามที่รัฐธรรมนูฯกำหนดไว้ การที่ ม.ร.ว.กึกกฤษ์ ปราโมช ถึงรัฐมนตรี
ในกรม น่าจะเป็นเพราะเอาไวโซเป็นเครื่องมือในการเรียกร้อง เสีย
สนับสนุนจากบรรดาสส. หรือพรรคการเมือง ที่อยากจะโค่นตำแหน่งรัฐมนตรี¹
เช่น พรรคเกษตรสังคม ก็แสดงท่าทีสนับสนุนรัฐบาล ม.ร.ว.กึกกฤษ์ ปราโมช
ถวญการงคออกเสียงในการผ่านพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี 2519
ในวาระที่ 3² และต่อมาก็เข้าร่วมกับรัฐบาล ม.ร.ว.กึกกฤษ์ ปราโมช
หรือกรณีที่นายสุจินต์ เชาว์วิศิษฐ์ กับ นายจรูญ วัฒนากร ประกาศแยกออกไป
ตั้งขมรม สส.อิสระ ก็เพื่อโซเป็นเครื่องมือบีบบังคับให้ ม.ร.ว.กึกกฤษ์ ปราโมช
แต่งตั้งพวกของตน เขาเป็นรัฐมนตรี มีการออกข่าวว่าขมรมสส.อิสระ จะพยายาม
ดำเนินการ เป็นอิสระตามความเห็นของขมรม แก่พอถึง เวลาลงคะแนน เสียง
ก็ยกมือสนับสนุนให้รัฐบาล เช่นในการผ่านพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี
2519 เป็นต้น และเมื่อบุคคลในขมรมไม่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรี
ในการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี ก็ถอนการสนับสนุนหันไปร่วมมือกับฝ่ายค้าน เพื่อล้ม
รัฐบาล นายชวน หลีกภัย บรรยายเรื่อง "ระบบพรรคในรัฐสภา" ที่โรงแรม
เอราวัณว่า³ "การที่รัฐบาลเหลือตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยไว้ 5 ตำแหน่ง
เป็นการล่อเหยื่อให้พรรคอื่นเขาหากิน"

¹ ในเวลาต่อมาได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี มีการแต่งตั้งจนครบ
เต็ม 31 คน ตำแหน่งที่ว่างไว้ เพื่อจูงใจการสนับสนุนไว้จึงหมดไป ความวุ่นวาย
ก็เกิดขึ้น โดยเฉพาะ สส. ที่ผิดหวังจากการเป็นรัฐมนตรีก็ถอนการสนับสนุน
และหันไปร่วมมือฝ่ายค้าน เบียดอีกปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล เช่น นายสุจินต์
เชาว์วิศิษฐ์ , นายจรูญ วัฒนากร เป็นต้น.

² พระราชกิจจานุเบกษา, ปีที่ 2, ฉบับที่ 101, วันที่ 23 ตุลาคม 2518, หน้า 9.

³ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 18 เมษายน 2518, หน้า 2.

การแต่งตั้งนายไชยศิริ เรื่องกาญจน เสรษฐ¹ หัวหน้าพรรคประ-
ชาธรรม เขามาเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ก็เพื่อทำให้ฐานะ
ของรัฐบาลมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนรัฐมนตรีอีก 4 ตำแหน่ง ยังคงปล่อยให้
ว่างไว้ตามเดิม เพื่อหาเสียงสนับสนุนต่อไป นายถาวร ลัทธิพิทักษ์ให้
สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า² "เท่าที่ผ่านมานี้ นายไชยศิริ เรื่องกาญจน เสรษฐ
จะไม่ยอมเข้าร่วมในการประชุมของกลุ่มรวมชาติหลายครั้ง ทั้งนี้ นายไชยศิริ
ได้แสดงท่าทีถ่วงๆ จะไม่ให้การสนับสนุนรัฐบาลหากไม่แต่งตั้งให้ เป็นรัฐมนตรี"
การที่ปล่อยให้ตำแหน่งรัฐมนตรีว่างไว้ของ ม.ร.ว. กิติกฤตย์ ปราโมช นับว่า
เป็นการ เกินแถมทางการ เมืองที่ฉลาดประการหนึ่ง เพื่อรักษาเสถียรภาพของ
รัฐบาลไว้

ง. นโยบายของรัฐบาล ม.ร.ว. กิติกฤตย์ ปราโมช มีหลักใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้³

1. คอทานและจัดความยากจนโดยมุ่งให้ประชาชนที่บรรลุนิติภาวะ
ทุกคนที่ทำงานทำ มีรายได้อ่างน้อยไม่ต่ำกว่าเดือนละ 1,000 บาท ทั่วทุกคน
2. สร้างงานให้ประชาชนคนไทยในประเทศให้ทั่วทุกคนภายใน
เวลาไม่เกิน 5 ปี
3. คอทานภาวะเงินเฟ้อ

¹ น่าจะเป็น เหตุผล เว้นเกี่ยวกับนายแสวง พิบูลกราวุธ เพื่อให้
ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและพรรคอื่น ๆ แล้วยกแต่งตั้ง เขามาที่หลัง

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 14 เมษายน 2518, หน้า 11.

³ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุม
สภาผู้แทนราษฎร สมัยแรก ครั้งที่ 1 - 10 พ.ศ. 2518, เรื่อง เกม
หน้า 238 - 270.

เป้าหมายทางสังคม

1. ลดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน จัดสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้น เช่น กำหนดจะสร้างอาคารสงเคราะห์ ปีละ 2 หมื่นหน่วย กำหนดให้ผู้ที่บรรลุนิติภาวะที่มั่งงานทำแต่มีรายได้น้อยกว่า 1,000 บาท ต่อ เดือน ใ้รับการสงเคราะห์โดยได้รับสิทธิในการโดยสารรถประจำทางฟรี ได้รับสิทธิไม่ต้องเสียค่าเช่าเหมาบ้าน ค่าหนังสือ และค่าธรรมเนียม ตลอดจนในด้านการรักษาพยาบาลฟรี จะไม่เพิ่มภาษีใน 2 ปีแรกอย่างเด็ดขาด จะให้สวัสดิการแก่ข้าราชการผู้นอยเป็นพิเศษ ตั้งกองทุนสวัสดิการแรงงาน เป็นคน

2. สร้างระบบการศึกษาให้เป็นธรรม ขยายการศึกษาภาคบังคับให้เปล่าแก่ประชาชนทั้งประเทศในเวลาไม่ถึง 4 ปี จัดรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามแนว "มหาวิทยาลัยเปิด"

3. เปลี่ยนกานิยมของสังคมไทยให้เข้ากับระบอบประชาธิปไตย

4. อำนวยความสะดวกสุขภายในบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ และตั้งศาลชุมชน

เป้าหมายทางการบริหาร

1. กระจายอำนาจการบริหารไปสู่ท้องถิ่นโดยให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางในการบริหารอย่างแท้จริง จะยกเลิกกฎหมายที่ขัดกันนโยบายที่ให้เสรีภายใน 6 เดือน จะออกโฉนดเอกสารสิทธิ์ที่ดินให้เกษตรกรได้ครบใน 4 ปี

2. ส่งเสริมการบริหารท้องถิ่นโดยทางสภาตำบล

เป้าหมายทางการทหาร

1. จะจึคกำลังทหารให้เพียงพอแก่ความจำเป็นและให้มีสมรรถภาพสูง ทั้งในกานกำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์ พร้อมทั้งจะรับภาระในการพิทักษ์รักษา เอกอภราชและอธิปไตยของชาติภายสมรรถนะและแสนยานุภาพของกนเอง โดยไม่ตองพึ่งอาศัยใครอื่นทั้งสิ้น และกำลังทหารตอง เป็นของชาติไม่ขึ้นกับบุคคลคณะใด

2. จะสง เสริมขวัญกำลังใจ และสวัสดิการทหารให้ทั่วถึงทุกคาน รวมทั้งจะสง เสริมใตทหาร เกดศกโลก เรือรบรุกรการประกอบอาชีพ เมื่อปลดจากกองประจำการแล้ว

3. จะสรางความเข้าใจอันดีระหว่างทหาร ชาราชการ และประชาชน เพื่อให้เกดความสามัคคีอย่างแท้จริงขึ้นในชาติ ในขณะเดียวกันก็จะสง เสริมใตทหารมีส่วนในการพัฒนาประเทศตามกวรแกกรดีด้วย ทั้งนี้เพื่อสรางทัศนคติอันถูกต้องขึ้นว่า ทหารก็คือประชาชนของชาติ และในขณะเดียวกันรัฐบาลนี้จะสนับสนุนใตประชาชน เขานามีส่วนรวมในการป้องกันประเทศมากขึ้น เช่น ตั้งอาสาสมัครรักษากินแกน เป็นต้น

เป้าหมายทางการการต่างประเทศ

1. จะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติ ตามเป้าหมายเศรษฐกิจและความมั่นคงปลอดภัยของประเทศเป็นสำคัญ

2. รัฐบาลจะสง เสริมการกำรงอยู่ร่วมกันโดยสันติ โดยยึดหลักการที่จะ เป็นมิตรกับทุกประเทศ ที่มีเจตนาดีต่อประเทศไทย ไม่คำนึงถึงความแตกต่างในอุดมการณ์ทางการเมืองและระบบการปกครอง แลจะยึดหลักความยุติธรรม และความเสมอภาค เป็นสำคัญ ทั้งจะไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน

3. เพื่อให้เกิดคุณูปภาพในความสัมพันธ์กับประเทศอภิมหาอำนาจ
 รัฐบาลนี้จะดำเนินการ เพื่อให้มีการรับรอง และมีความสัมพันธ์ เป็นปกติกับประเทศ
 สาธารณรัฐประชาชนจีน จะให้มีการถอนทหารต่างชาติออกจากประเทศไทย
 ในระยะเวลา 1 ปี โดยคำนึงถึงสถานการณ์ในภูมิภาคนี้ และเจรจากันอย่าง
 ฉันทมิตร

จ. การแถลงนโยบายเพื่อความไว้วางใจจากสภามณฑลของรัฐบาล
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

รัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ทำการ เช่นเดียวกับรัฐบาล
 ม.ร.ว. เสถียร ปราโมช กล่าวคือ ใญ่หน้าคณะรัฐบาล เราควายสัจย์ปฏิบัติตามค
 ุระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก่อนขอรับความไว้วางใจในนโยบายจากสภา
 ุแทนหา จุดใหญ่ที่ฝ่ายค้านโจมตีนโยบายของรัฐบาลชุดนี้คือ รัฐบาลไม่สามารถ
 จะปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงไว้กับสภาได้ และตัวรัฐมนตรีไม่เหมาะสม เช่น
 การให้รักษาพยาบาลฟรี เพราะแพทย์ของ เมืองไทย ก็มีไม่เพียงพออยู่แล้ว
 การที่จะให้บุตรรุดนิตภาวะที่มีงานทำมีรายได้ เดือนละ 1,000 บาท,
 การประกันพืชผลทาง เกษตร, รัฐมนตรีบุญคุ้ม จันทรวงศ์สุริยวงศ์
 เลขกบินจอบกบิน เสียม¹ เป็นคน พ.อ.สมคิด ตรีสังกม อภิปรายว่า²
 "นโยบายที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้แถลง ไป เป็นนโยบายที่เกื้อหนุนกลุ่ม เพื่อฝัน
 ที่เมืงไปไกลยาก หรือเป็นไปไม่ได้เลย" นายแพทย์กระแสด ชนะวงศ์

¹ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภามณฑล
ราษฎร สามัญ สมัยแรก ครั้งที่ 1 - 10 พ.ศ. 2518, เรื่อง เกม, หน้า 317
 และหน้า 316 - 320.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 271.

อภิปรายว่า¹ "เป็นนโยบายที่เราไม่เชื่อว่าจะเป็นไปได้ เพราะนโยบายทั้งหมด
 ไม่ได้นำถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม และเศรษฐกิจเลย
 สวัสดิการต่าง ๆ ก็เพียงเลี้ยงแกคนในเมือง ซึ่งมีบริการต่าง ๆ มากอยู่แล้ว"
 นายสมิทธิ์ สุนทรเวช อภิปรายว่า² "ไม่ไว้วางใจรัฐบาลชุดนี้ เพราะกับทุกกล
 ทั่งแก่นายกรัฐมนตรีมาจากกระทิง รัฐมนตรี เกือบทั้งกะนั้นมีพฤติกรรมที่ไม่น่า
 ไว้วางใจ" ซึ่งมีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลชุดนี้ในภายหลัง เมื่อไม่สามารถ
 ดำเนินตามนโยบายได้อย่างสมบูรณ์จึงถูกโจมตีจากฝ่ายค้านและกลุ่มอิทธิพล
 ต่าง ๆ และฝ่ายค้านนำมาเป็นเหตุผลในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปตาม
 มาตรา 159

อย่างไรก็ตาม นโยบายของรัฐบาลชุดนี้เป็นนโยบายที่ใหม่สำหรับ
 ประเทศไทย จึงทำให้ สส.บางคนพอใจที่จะให้เขาไปบริหารประเทศ³ ประกอบ
 กับกลุ่มสหพรรคสามารถฉีกกำลังได้อย่างเหี้ยมโหด จึงได้รับความไว้วางใจ
 จากสภาผู้แทนฯ กวядกะแนยเสียง 140 : 124⁴ ซึ่งเกินครึ่งหนึ่งของจำนวน
 สส. ทั้งหมด ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

1 เรื่องเดียวกัน, หน้า 282 .

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 351

3 สัมภาษณ์ นายใหญ่ กวีตชาติ .

4 ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 72, ลงวันที่ 3
 เมษายน 2518, หน้า 13 - 14 หรือหนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 20
 มีนาคม 2518, หน้า 1 และหน้า 12 .

พรรคการเมืองที่ให้ความไว้วางใจรัฐบาลประกอบด้วย¹

1. พรรคธรรมสังคมน	45	เสียง
2. พรรคชาติไทย	28	เสียง
3. พรรคกิจสังคม	18	เสียง
4. พรรคสังคมนิยม	16	เสียง
5. พรรคสันติชน	8	เสียง
6. พรรคประชาธรรม	6	เสียง
7. พรรคไท	4	เสียง
8. พรรคฟื้นฟูชาติไทย	3	เสียง
9. พรรคสยามใหม่	3	เสียง
10. พรรคพลังประชาชน	2	เสียง
11. พรรคแผ่นดินไทย	2	เสียง
12. พรรคพัฒนาจังหวัด	1	เสียง
13. พรรคเสรีชน	1	เสียง
14. พรรคแรงงาน	1	เสียง
15. พรรคประชาธิปไตย	1	เสียง
16. พรรคเศรษฐกิจ	1	เสียง
รวม	140	เสียง

¹ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สามัญ สมัยแรก ครั้งที่ 1 - 10 พ.ศ. 2518, เรื่อง เกม, หน้า 405 - 438.

พรรคการเมืองที่ลงมติไม่ให้ความไว้วางใจประกอบด้วย

1. พรรคประชาธิปัตย์ 68 เสียง ในมาประชุม 4 คน คือ พลเรือตรีทหาร ขำหิรัญ¹ นายพิชัย รัตกุล นายเลิศ วงศ์ทอง เหลือ และ นายธีระศักดิ์ อิศรภักดี²

2. พรรคเกษตรสงคม 18 เสียง งดออกเสียง 1 คน คือ นายศิริ พงทอง

3. พรรคพลังใหม่ 12 เสียง

4. พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย 12 เสียง

5. พรรคแนวร่วมสังคมนิยม 10 เสียง

6. พรรคอภิปัตย์ 2 เสียง

7. พรรคเกษตรกร 1 เสียง

8. พรรคประชาธิปไตย 1 เสียง

รวม 124 เสียง

ฉ. วิเคราะห์การรวมกลุ่มสหพรรค

1. แต่ละพรรคมีนโยบายหลักใหญ่ ๆ เหมือนกันคือ เป็นแบบเสรีนิยมหรือทุนนิยม³ และมีลักษณะเป็นกลุ่มอนุรักษนิยม ประกอบไปด้วย

¹ ป่วย.

² เกินทางไปต่างประเทศ.

³ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 63,

ลงวันที่ 30 มกราคม 2518, หน้า 7.

กลุ่มแก๊งธุรกิจ เป็นส่วนใหญ่¹ จึงทำให้ภัยก่อการที่จะ เข้ามารวมกัน เช่น

พรรคธรรมสังคมน เป็นพรรคของนักธุรกิจมีนายทวิช กลิ่นประทุม เป็นหัวหน้าพรรค ได้รับการสนับสนุนจากทหารบางกน เช่น พล.อ.อ.ทวี จุดทรัพย์ เป็นต้น และ สส.ส่วนใหญ่เป็นอดีตสมาชิกพรรคสหประชาไทย และ สส.อิสระจากการเลือกตั้ง ปี 2512² สส.เหล่านี้ไปเข้าซื้อธุรกิจการค้า 53.33 % รองลงมาก็เป็นข้าราชการบ้านๆและข้าราชการประจำ³

พรรคชาติไทย เป็นพรรคนายทหารที่มีฐานะมั่งคั่งมีพลกรึประมาณ อดิเรกสงระ เป็นหัวหน้าพรรค ประกอบอาชีพธุรกิจการค้า มีการลงทุนร่วมกับ ชาวต่างชาติ เช่น กิจการโรงงานทอผ้า ลงทุนร่วมกับชาวญี่ปุ่น สส.ของ พรรคนี้ส่วนใหญ่ก็เป็นอดีตสมาชิกพรรคสหประชาไทย และอดีตพรรคสหภูมิ⁴

¹ เมื่อกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนลอบหมายของกนเองลงไป กลุ่มหอการค้าธุรกิจก็จะ เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองแทนที่ โดยมิกลุ่ม ข้าราชการทหารและพลเรือนคอยให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง คุในบทที่ 4

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 63, ลงวันที่ 30 มกราคม 2518, หน้า 7.

³ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ เสริมรัฐพร คุกรึพิทักษ์, รายงาน การวิจัย เรื่องการวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518, เล่ม 1, (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์), หน้า 119 - 121.

⁴ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 63, ลงวันที่ 30 มกราคม 2518, หน้า 7.

มีอาชีพธุรกิจการค้าเช่นกัน ประมาณ 46.41 %¹

พรรคกิจสังคม เป็นพรรคของนักธุรกิจนายธนาคาร ประกอบด้วย สส. ที่มีอาชีพธุรกิจการค้า 61.11 % รองลงมาก็เป็นข้าราชการบำนาญ² พรรคสังคมนิยมก็มีเช่นกัน เป็นพรรคของนักธุรกิจ มี สส. ส่วนใหญ่เป็นอดีต สมาชิกสหประชาไทย³ และประกอบอาชีพธุรกิจการค้า 37.50 % รองลงมา เป็นข้าราชการบำนาญ 31.40 %⁴

พรรคกลุ่มคำสับ เช่นพรรคสันติชน⁵ พรรคประชาธรรม พรรคพลังประชาชน⁶ พรรคฟื้นฟูชาติไทย เป็นต้น สส. ส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพธุรกิจการค้า 41.17 %⁷

¹ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และเกรียงยุทธ คุญศิริพิทักษ์, รายงานการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518, เรื่อง เกม, หน้า 123.

² เรื่อง เกม, หน้า 132.

³ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 52, ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2518, หน้า 6 - 7

⁴ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และเกรียงยุทธ คุญศิริพิทักษ์, รายงานการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518, เรื่อง เกม, หน้า 136.

⁵ ไกรวัตรการสนับสนุนจาก พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์.

⁶ หัวหน้าพรรคคือ พล.อ.ประพันธ์ คุญศิริพิทักษ์ นายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี เสรีชนแห่งประเทศไทย ซึ่งดำเนินการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่าง เข้มที่.

⁷ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และเกรียงยุทธ คุญศิริพิทักษ์, รายงานการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนฯ พ.ศ. 2518, เรื่อง เกม, หน้า 153.

2. หลักเกณฑ์การรวมกลุ่มชนชาติ รวม 3 ประการ คือ สหประโยชน์ รัฐบาลเสียงข้างมาก และแบ่งโควตารัฐมนตรีในอัตราส่วน 5 : 1 ทำใ้ในทางต่อการทำงานที่พรรคต่าง ๆ จะเข้มาวมกัน โดยเฉพาะการแบ่งตำแหน่งรัฐมนตรี ถ้าสามารถกลุ่มเสียงส.ส.ได้ 5 เสียง ก็อาจจะไ้ร้อยเลือกให้เป็นรัฐมนตรี จึง เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มพรรคต่างสามารถรวมกันใ้ได้ง่าย

3. การที่แต่ละพรรคถูกพรรคประชาธิปไตยโจมตีในระหว่างการทำงานเสียง จึงทำให้ทางหันเหาหากัน โดยเฉพาะพรรคธรรมสังคม เมื่อไ้รับการปฏิเสธที่จะ เข้รวมจัดตั้ง รัฐบาลกับพรรคประชาธิปไตยก็พยายามติดต่อกับพรรคการเมืองต่าง ๆ เพื่อจัดตั้ง รัฐบาลเองกับพรรคประชาธิปไตย จึงนำไปสู่การรวมกลุ่มสหพรรค พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ไ้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า¹ "สาเหตุที่ทำให้มีการรวมตัวกันขึ้นระหว่างพรรคต่าง ๆ นั้น เนื่องมาจากถูกคามามาก พรรคอื่น ๆ ก็ถูกคา ผมก็ถูกคา เลยมีความเห็นตรงกันว่าต้องรวมกัน"

4. แต่ละพรรคที่เข้มาวมกันทางมีผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น การแบ่งโควตารัฐมนตรี มีการจัดสรรให้ทั่ว เกือบทุกพรรค พรรคใดไม่ไ้ตำแหน่งรัฐมนตรีก็แต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี จำนวน 60 คน จนมีคำกล่าวกันว่าหน้าที่ของที่ปรึกษาคือ คอยเทกระโถนให้นายกรัฐมนตรี²

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 12.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 3, ฉบับที่ 115, ลงวันที่

ม.ร.ว.ถึกฤทธิ ปราโมช กล่าวว่¹ "การเมืองในระบอบประชาธิปไตย
 กองอาศัยเสียงจากที่คะแนนในสภา ก็คงตั้งนักการเมือง เขาไป เป็น"
 หรืออีกตอนหนึ่งว่า² "การแต่งตั้งที่ปรึกษา นั้นเป็นการแต่งตั้ง เพื่อำจุน
 เสถียรภาพของรัฐบาล" การแจกเงินให้กับ สส. ที่ใ้การสนับสนุน เพราะ
 สส. ที่ใ้รับเลือกทั้ง เขาใหม่ ๆ มักจะมีปัญหาทางการเงิน บางราย
 เป็นหนี้เป็นสิน จึงมีการช่วยยกยกรให้เงินเปล่า ๆ บางทำสัญญาเงินกู้ไวบาง
 นายเจริญ หนูสง กล่าวว่³ "มีการซื้อเสียงขายตัวในสภาจริง ผมกล้าพูด
 เพราะผมพร้อมที่จะออกจากสส. ในสภานี้ไม่มีใครที่กว่าผม ผมกล้าขายตัว
 และกล้าพูด" หรืออีกตอนหนึ่งว่า⁴ "หลังจากที่รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ล้ม
 ก็หันมาสนับสนุนรัฐบาลสหพรรคก็มีขายยืนยันว่ามีการซื้อเสียง สส. คนละ
 5 - 6 หมื่นบาท ฉานายกรัฐมนตรีกล่ายืนยัน เรื่องนี้ผมก็พร้อมที่จะ เบิก แผะ"
 นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ พูดอภิปรายที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง
 "ยุบสภา ก็ขนาดกตถางการเมืองไทย" ว่า⁵ "พรรค สปท. สามารถซื้อเสียง
 สส. ขายกาตัว เพียง 4 - 5 หมื่นบาท และไมต้องจ่ายเงินต่อไปอีกก็ควบคุมได้"

¹ หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 3 พฤศจิกายน 2518, หน้า 12.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 29 เมษายน 2518, หน้า 1.

³ หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 9 ตุลาคม 2518,
 หน้า 12.

⁴ เรื่อง เติม, หน้าเดียวกัน.

⁵ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 15 มกราคม 2518,
 หน้า 2.

แก่วุฒิสภาสหรัฐจะคงซื้อทั้งปลีกทั้งย่อย และบางครั้งก็เหมาเสร็จ เมื่อซื้อ
 ทั่วมาแล้วการจะนานกฎหมายอะไรที่สำคัญออกมาก็ต้องจ่าย เพิ่มกันตามความสำคัญ
 มากน้อย" นายอนันต์ ฉายแสง โฆษกสภาผู้แทนราษฎรว่า "ม.ร.ว.ถึกฤทธิ์
 ปราโมช มีลูกพรรคเพียง 18 คน แต่คงคุมคนเป็นร้อย แม้จะเสนอให้ตั้ง เงิน
 และตำแหน่งก็บังงูวาย" การที่สส.ของพรรคสังคมนิยมมา ถูกไล่ออกจากพรรค
 และไปตั้งพรรคการเมืองใหม่ ในที่การสนับสนุนรัฐบาล ม.ร.ว.ถึกฤทธิ์ ปราโมช
 ก็น่าจะมาจากผลประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีผลประโยชน์ในรูปต่าง ๆ เช่น
 มีบางพรรคพยายามต่อรองให้ยกเลิกความผิดของ ม.ร.ว.เจตจันทร์ ประวิตร
 กรณ์คดีรับขึ้นที่กั้นตั้งกองบรรเทาสาธารณภัยที่จังหวัดเชียงใหม่ และขอให้ตั้ง
 พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ ขึ้นเป็นอธิบดีกรมตำรวจ²

1 เรื่อง เกิม, หน้าเดียวกัน.

2 นายชวน หลีกภัย พுகถึง เบื้องหลังการจัดตั้งรัฐบาล
 ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ว่า "ครั้งที่พรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาลมีพรรคหนึ่ง
 จะให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ แต่มีเงื่อนไขว่า จะคงตั้งกรรมการ
 สอบสวน ม.ร.ว.เจตจันทร์ ประวิตร ไหมโดยผู้ที่สนับสนุนจะเป็นผู้กำหนด
 กรรมการเองและผลสอบจะคงยืนยันว่าไม่ผิดและจะคงแต่งตั้ง พล.ต.อ.พจน์
 เกษะนันท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ" หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่
 14 มกราคม 2519.

ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงมีการตั้งกรรมการขึ้นสอบสวน
พฤติกรรมของ พล.ต.ท. ม.ร.ว.เจตจันทร์ ประวิตร ไหม โดยให้
นายบุญคุ้ม จันทศรีสุริยางค์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ
ผลการสอบสวนเกี่ยวกับการสั่งไม่ฟ้อง¹ และมีการแต่งตั้ง พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์
เป็นอธิบดีกรมตำรวจ²

การขัดแย้งและการยุบสภาผู้แทนราษฎร

ก. การขัดแย้งของ กลุ่มสหพรรคและสภาพรรคก่อนการยุบสภาผู้แทนราษฎร

การขัดแย้งได้เริ่มขึ้นนับตั้งแต่วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๑๙ รัฐบาลผสม เพราะ
แม้ว่าแต่ละพรรคจะมีแนวนโยบายทาง ด้าน เศรษฐกิจ เป็นแบบ เสรีนิยม เหมือนกัน
แต่ในรายละเอียดหรือความนึกคิดของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน ยังมีเรื่อง
ผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องของการขัดแย้งก็ยิ่งมีมากขึ้น และพรรคการเมือง
ของประเทศไทยก็เพิ่งจะตั้งขึ้นมาใหม่หลังถูกยุบไปเป็นเวลานาน จึงหวังที่จะให้
สส.ทุกพรรคมีระเบียบ วินัย และมีอุดมการณ์ที่แน่นอนไม่ได้ ยิ่งรวมมากพรรค
ก็ยิ่งขัดแย้งและแตกแยกกันง่าย เพราะสังคมไทย เน้นทางด้านตัวบุคคล เป็นสำคัญ

ดังนั้น เมื่อรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เข้าบริหารประเทศ
ตามนโยบายที่แถลงไว้กับสภาผู้แทนฯ ก็คงประสบกับปัญหาต่าง ๆ คือ

¹ ประธาธาติรายสัปดาห์, ปีที่ 3, ฉบับที่ 115, ลงวันที่ 29
มกราคม 2519, หน้า 24.

² หลังจากที่ พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ ปลดเกษียณ ก็เข้าเป็น
สมาชิกของพรรคกิจสังคม และสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคกิจสังคม
ที่จังหวัดชลบุรี.

1. ทำงานแบบไม่ประสานกัน นายกรัฐมนตรีให้สัมภาษณ์อย่างหนึ่ง
 รองนายกรัฐมนตรีอีกอย่างหนึ่ง เช่นกรณีตำรวจประท้วงที่จังหวัด
 นครศรีธรรมราช เรื่องการเผาจวนผู้ว่าราชการจังหวัด จับผู้ต้องหาแล้วสั่งให้
 ปล่อย พลตรีประมาณ อภิเรณูสาร กล่าววา¹ "ไม่เข้าใจอย่างยิงกรณี
 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี ให้สัมภาษณ์ว่า จะให้ทหาร เขาทำ
 หน้าที่แทนตำรวจที่นัดหยุดงานประท้วงกรณีปล่อยผู้ต้องหาออกจลาจล ผมไม่
 เข้าใจว่าท่านนายกรัฐมนตรีหมายความว่าอย่างไร ที่จะให้ทหาร เขาทำงาน
 แทนตำรวจ เพราะทหารไม่มีอำนาจ เหมือนตำรวจในการจับกุมและสอบสวน
 ผู้ต้องหา" หรือกรณีเรื่องการที่ประเทศไทยจะเป็นสื่อกลาง ถัดจากให้เขมร
 สองฝ่ายเจรจากัน พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณกับนายกรัฐมนตรีก็ให้สัมภาษณ์เช่นกัน
 นายกรัฐมนตรีให้สัมภาษณ์ว่า² "กรณีที่พลตรีชาติชาย ให้สัมภาษณ์ว่า
 ประเทศไทยจะเป็นแกนกลางในการนัดหมายให้มีการเจรจาสันติภาพระหว่าง
 เขมร 2 ฝ่าย และได้มีการพบเป็นครั้งแรกไปแล้ว เมื่อวันที่ 7 เม.ย. 18
 ไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด"

2. การขัดแย้ง เรื่องโกวิทน้ำตาล มีการถกเถียงกันอย่างรุนแรง
 ระหว่างนายทวีช กลิ่นประทุม ฝ่ายหนึ่ง กับนายประกายเพชร อินทุโสภณ
 นายสุรินทร์ เทพกาญจนา และ นายทองหยด จิตตะวีระ อีกฝ่ายหนึ่ง
 นายทวีช กลิ่นประทุม ไม่เห็นควยที่นายกรัฐมนตรีจะ เป็นอนุมติใหม่วิเท เอกชน
 ส่งนำศาลออกนอกประเทศ เพราะกลัวจะให้รัฐบาล เป็นผู้ดำเนินการเอง

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 8 เมษายน 2513,
 หน้า 1 และหน้า 12.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 9 เมษายน 2513, หน้า 12.

เพื่อจะให้นำกำไรไปชวยงานการ เภมตร ฉาปลอยให้ เอกชนทำผลประโยชน์
ก็คงจะตกอยู่ในมือของบริษัทที่ผูกขาดการจำหน่ายตาล นายทวิช กลิ่นประทุม
ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า¹ "ผมเสนอให้ยกเลิกการส่งออกน้ำตาล
ระยะยาวของ 2 บริษัท คือ บริษัทกานผลผลิต และบริษัทอุตสาหกรรมไทย
แต่เขาไม่ยอม" ต่อมาลูกพรรคธรรมสังคมน นายบุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ
ก็ไต่ถามกระทูถามรัฐบาล เกี่ยวกับกำไรให้ 2 บริษัทส่งออกน้ำตาลออกนอก²

3. การขัดแย้งในการดำเนินงานภายในคณะรัฐมนตรี มีการ
ขัดแย้งกันระหว่างนายทวิช กลิ่นประทุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวง เภมตรและ
สหกรณ์ กับนายอนันต์ ภัทท์ประไพ และนายคามชัย อัครราช รัฐมนตรีช่วย
ว่าการกระทรวง เภมตรและสหกรณ์ โดยนายอนันต์ ภัทท์ประไพ กล่าวหาว่า
นายทวิช พยายามกุมอำนาจในการสั่งการสำคัญ ๆ ไว้ในมือแต่เพียงผู้เดียว
ไม่ยอมให้รัฐมนตรีช่วยทั้งสอง เขาแบ่ง เขาการะ³ เช่น มีการถึง เอา
กรมวิชาการ ซึ่งมีงบประมาณ 318 ล้านบาท และกรมส่งเสริมสหกรณ์ซึ่งมี
งบประมาณ 349 ล้านบาท กลับไปอยู่ในอำนาจสั่งการของรัฐมนตรี และสืบ
เปลี่ยนงานรัฐวิสาหกิจให้รัฐมนตรีช่วยแทน คือ องค์การกาสะพานปลา

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 15 - 28 พฤษภาคม 2518.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 17 พฤษภาคม 2518, หน้า 3.

³ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 89, ลงวันที่
31 กรกฎาคม 2518, หน้า 6 - 7, และหนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ
ฉบับวันที่ 29 - 30 มิถุนายน 2518, หน้า 1 และหน้า 12.

ให้นายคาบชัย อัครราช องค์การส่งเสริมกิจการโคนม ให้นายอนันต์ ภัททีประไพ¹
 นายคาบชัย อัครราช ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า² "ตลอดระยะเวลาที่ตน
 รับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์มานาน 4 เดือน
 นายทวีช กลดิประทุม รัฐมนตรีไม่เคยปรึกษาหารือด้วยกันแต่อย่างใด"
 นายทวีช กลดิประทุม ก็โต้ตอบว่า³ "นายอนันต์ ไม่รู้ระเบียบการบริหาร
 ราชการแผ่นดิน งานไม่เดิน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐมนตรีทั้งสิ้น
 และหากนายอนันต์ สำนึกผิดรวมทั้งสนใจศึกษาระเบียบราชการใหม่ก็อาจจะ
 ร่วมงานกันได้ต่อไป ซึ่งตนนายอนันต์ ยังไม่แก้ไข แต่มก่คิดว่าจะเสนอให้มีการ
 สับเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีช่วยเสียใหม่" การชกัแข็งมีมากถึงขนาด เมื่อนายทวีช
 จะเดินทางไปพักผ่อนที่ประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ จะไม่ยอมให้
 รัฐมนตรีช่วยว่าการรักษาราชการแทน แต่จะมอบให้ ม.ร.ว.ดิถุทธิ์ ปราโมช
 เป็นผู้รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์⁴
 นอกจากนี้ยังมีการชกัแข็งในกระทรวงมหาดไทยระหว่าง นายบุญเพง ทองสวัสดิ์
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กับ พ.ต.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา รัฐมนตรี
 ช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เกี่ยวกับอำนาจในการปราบโจรภาคใต้ เพราะ

¹ หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 7 กรกฎาคม 2518, หน้า 7.

² หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 7 กรกฎาคม 2518,
 หน้า 1, และหน้า 12.

³ หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 30 มิถุนายน 2518, หน้า 12.

⁴ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 89, ลงวันที่ 31
 กรกฎาคม 2518, หน้า 6 - 7.

พ.ศ.ท.บุญเลิศ ไม่มีอำนาจในการย้ายตำรวจทำให้ถืออึดใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากถูกหนังสือพิมพ์โจมตีอยู่ตลอดเวลา จนถึงกับขอลาออกจากตำแหน่ง รัฐมนตรี แต่ได้รับการยับยั้งไว้¹ ในกระทรวงกลาโหม ก็มีการขัดแย้งระหว่างนายทวิช กลิ่นประทุม กับพลตรีประมาณ อภิเรณูสาร ซึ่ง เป็นผลมาจากการขัดแย้งกันอย่างรุนแรงระหว่างพลตรีประมาณ อภิเรณูสาร กับพล เอกกฤษณ์ สีวะรา² ในเรื่องการแต่งตั้งนายทหารชั้นสูงของกองทัพบก³ โดยพลตรีประมาณพยายามจะเปลี่ยนแปลงการโยกย้ายนายทหารชั้นผู้ใหญ่บางคน โดยเอาคนของตนเอง เข้าไป⁴ นายทวิช กลิ่นประทุม ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า⁵

¹ เรื่อง เกิม, หน้าเดียวกัน, และหนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 21 กรกฎาคม 2518, หน้า 7.

² มีใบปลิวออกมาโจมตีพล เอกกฤษณ์ สีวะรา ซึ่งพล เอกกฤษณ์ สีวะรา ทราบว่า เป็นการกระทำของพลตรีประมาณ เพราะกระดากใบปลิวมาจากกระทรวงกลาโหม, สัมภาษณ์ นายคำรง ลัทธินิพนธ์.

³ จักรสารายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 15, ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2518, หน้า 16 - 17, หรือ, ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 100, ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2518, หน้า 10, หรือ, หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 27 กันยายน - 1 ตุลาคม 2518.

⁴ ต่อมาได้แต่งตั้งพล เอกกฤษณ์ นิชัยศิริ เป็นรองผู้บัญชาการทหารบก ซึ่งพล เอกทวิช เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลชุดต่อมา ต้องประกาศทำการปลดกระเป๋ิเวลาฉุกเฉินนี้.

⁵ หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 29 กันยายน 2518, หน้า 12.

"กรณีพลตรีประมาณ อภิเรณูสาร ใ้ใช้อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในการสับเปลี่ยนตำแหน่งนั้น เป็นการทำให้สถานการณ์เลวร้าย เพื่อให้ทหารฆ่าฟันกันเอง พรรคธรรมสังคมนขอเสนอให้เปลี่ยนตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม นายกรัฐมนตรีควรจะกำรงตำแหน่งที่อีกตำแหน่งหนึ่ง" จะเห็นได้ว่าความขัดแย้ง เป็นผลมาจากการแย่งอำนาจ ผลประโยชน์ระหว่างรัฐมนตรีต่างพรรคกัน

4. การประกาศแยกตัวตั้งขมรม สส.อิสระ ไม่ยอมรับความเห็นของพรรคที่สังกัดอยู่ บำโคย นายสุจินต์ เขาววิสิมรัฐ และนายจรูญ วัชฌากร สส.พรรคธรรมสังคมน พร้อมควยเพื่อนสส.อื่นอีก 27 คน จากพรรคเกษตรสังคมน พรรคฟื้นฟูชาติไทย พรรคสังคมนชาตินิยม และพรรคเสรีชน¹ เพื่อเป็นเกราะมีต่อรองตำแหน่งรัฐมนตรีจากรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า² "การที่กลุ่ม สส.แยกตัวออกมาอาจเป็นกรณีเกี่ยวกับการแกงตั้งตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการในคณะรัฐบาล เพราะ สส.เหล่านั้น มีความคิดเห็นว่า หากยังรวมกลุ่มอยู่ในพรรครัฐบาลความหวังที่จะได้ตำแหน่งรัฐมนตรีก็จะหมดไป"

ในขณะเดียวกันรัฐบาล ม.ร.ว.ถึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ต้องประสบกับปัญหาที่ถึงถ้างมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาใหม่ เช่น ปัญหาชาวไร่ ชาวนาขอใ้รัฐบาลช่วยจัดหาที่ดินทำกิน ขจัดปัญหา เรื่องหนี้สิน ปัญหากรรมกรนักหยุดงาน ปัญหาเหมืองแร่ ปัญหาฐานทัพทางชาติ ปัญหาการเกินขอบวงประท้วงของตำรวจ กรณีจับผู้ต้องหาบุกรุกเหมือง

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 85, ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2518, หน้า 9 - 10 หรือหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 19 มิถุนายน 2518.

² หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 19 มิถุนายน 2518, หน้า 12.

และแผนงานราชการจังหวัด แล้วยลรอยที่จังหวัดลำพูน และจังหวัดนครศรี -
ธรรมราช ปัญหาเรื่องพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และ
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ที่ใหม่มีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน แต่
ปัญหาที่ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลเริ่มสั่นคลอน คือ

1. การประท้วงของราษฎรที่จังหวัดปัตตานี กรณีทหารนาวิกโยธิน
สังหารชาวไทยมุสลิม 5 ศพ และต่อมาเกิดการระเบิดลี้ลับ เกิดขึ้นในที่ชุมนุมประท้วง
ทำให้องค์ตายน 12 คน บาดเจ็บ 30 คน มีการเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรี
เดินทางลงไปภาคใต้เพื่อร่วมแก้ปัญหา แก่คณะรัฐมนตรีกลับมีมติส่ง นายใหญ่
ทวีตชาติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมไปแทน¹ ซึ่งก็ไม่สามารถจะแก้
ปัญหาได้นับว่าเป็นการประท้วงที่ยืดเยื้อเป็นเวลานาน

2. การประกาศนโยบายประกันราคาอ้อย และข้าวเปลือก
โดยจะอนุญาตให้ขึ้นราคาน้ำตาลและข้าวสารสูงขึ้น และนำเอาสละที่มีอาหาร
มาไซเพื่อแจกให้ผู้มีรายได้น้อยไซแลกเปลี่ยนซื้อข้าวสารไถกนละ 400 กรัม
ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2519 นโยบายนี้ทำให้เกิดความไม่พอใจ
แก่ประชาชนโดยทั่วไป เพราะจะต้องซื้อข้าวสารแพงขึ้นและข้าวของอย่างอื่น
ก็มักจะสูงขึ้นตามไปด้วย จึงได้รับการคัดค้าน ตลอดจนจากกลุ่มต่าง ๆ เช่น
ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย วุฒิสถาบันกลุ่ม สหภาพแรงงานแห่ง
ประเทศไทย เป็นคน โดยเฉพาะสหภาพแรงงาน พรอมใจกันหยุดงาน และ

¹ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ 6 มกราคม 2519, และหนังสือ
พิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ 13 ธันวาคม 2518.

ชุมนุมประท้วงที่ลานพระบรมรูป¹ ขอให้รัฐบาลระงับการขึ้นราคาข้าวสาร และบังคับให้ขายในราคาเดิม ส่วนการประกันราคาข้าวเปลือกยังคงให้มีต่อไป² ซึ่งในที่สุดรัฐบาลต้องยอมระงับการขึ้นราคาข้าวสารไว้ก่อน ส่วนวุฒิสภามีกลุ่ม วุฒิสมาชิกนามักดิ์ 53 ได้โจมตีนโยบายประกันราคาข้าวของรัฐบาลและ ลงมติให้ลดรัฐบาลโดยจะดำเนินการชักชวนให้ สส. ลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ภายหลังการโศกความล้มเหลวส่วนตัว กลุ่มนี้มีนายบุญธรรม อัครดาดกร เป็นหัวหน้ากลุ่ม นายบุญธรรม ได้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า³ "รัฐบาลชุดนี้ เป็นรัฐบาลที่ไม่รอบคอบ และจำเป็นจะต้องให้พ้นจากการ เป็นรัฐบาลอย่างเร็วที่สุด คนในวงการรัฐบาล เราพูดกันหลายคนแล้วว่า คุณถึกฤทธิ อยู่ไม่ถึงวันที่ 19 มีนาคม 2519 แน่อน" สำหรับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ก็ชุมนุมประท้วงที่ตอมสนามหลวง⁴ นอกจากนี้ นโยบายเรื่องรถเมล์ฟรีและการให้รักษาพยาบาลฟรี ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะปัญหาจริง ๆ อยู่ที่ประเทศไทยขาดแพทย์และมีรถเมล์ไม่เพียงพอ จึงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ไปใน

¹ เช่น สหภาพครูนครหลวง สหภาพครูอุดรวิทย เมอร์ สหภาพโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สหภาพการพิมพ์แห่งประเทศไทย สหภาพอุตสาหกรรมยานยนต์ปทุม สหภาพโรงงานผลิตกระสอบ วิทยาลัยสาธิต สหภาพการไฟฟ้าฝ่ายผลิต สหภาพองค์การร.ส.พ. สหภาพโรงงานยาสูบ ฯลฯ

² หนังสือพิมพ์ร่วมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 27 ธันวาคม 2518, หรือ หนังสือพิมพ์ร่วมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 3 - 8 มกราคม 2519.

³ หนังสือพิมพ์ร่วมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 28 ธันวาคม 2518, หน้า 12.

⁴ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 5 มกราคม 2519.

ทางที่ไม่เป็นผลก็ต่อเสถียรภาพของรัฐบาล

ช. การยุบสภาแทนราษฎร

1. การวางแผนเบ็ดตกิปรายทั่วไปกาม ม.159

พรรคประชาธิปัตย์พยายามวางแผนที่จะล้มรัฐบาลยูเสมอ โดย เฉพาะ เมื่อร่างพระราชบัญญัติที่สำคัญ ๆ ผ่านเข้าสู่สภา¹ เช่น พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี 2519 ในระยะนั้นจึงมีข่าวฝ่ายค้านพยายามล้มรัฐบาลยูเสมอ เมื่อรัฐบาลประสบปัญหาการประท้วงที่จังหวัดปัตตานี และปัญหาเรื่องการประกันราคาข้าว กลุ่มพรรคฝ่ายค้านถือ เป็นโอกาสเหมาะที่จะวางแผนล้มรัฐบาลอีกครั้ง เพราะรัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชนได้ จึงมีการประชุมกันที่ปัตตานี² ประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคเกษตรสังคม พรรคพลังใหม่ พรรคแนวร่วมสังคมนิยม พรรคสังคมนิยมฯ เป็นต้น และรวมกบ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ประธานสภาผู้แทนฯ และหัวหน้าพรรคสังคมนิยม นายสวัสดิ์ คำประกอบ โฆษกสภาผู้แทนฯ³ ก่อนหน้านี้ แผนที่จะล้มรัฐบาลนั้นไม่จริง เพราะผม เคยเข้าร่วมประชุมกับฝ่ายที่ล้มรัฐบาลหลายครั้ง จึงรู้เรื่องนี้ดี และรู้ดีว่า

¹ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 19 มกราคม 2519, หน้า 9.

² หนังสือจักรสารรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 28, ลงวันที่ 20 มกราคม 2519, หน้า 11 - 12, หรือหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ 4 มกราคม 2519, หน้า 2.

³ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 17 มกราคม 2519, หน้า 12.

แผนอมรัฐบาลเป็นนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็นแกนกลาง เป็นประธานในที่ประชุม 2 ครั้ง ในการประชุมตกลงที่บ้านนายเสวตร" การเขารวมประชุมของนายประสิทธิ์ น่าจะมีเหตุผลมาจาก

1) เพื่อมีบังคับให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แยกตั้งคนของ พรรคสังคมนิยมอีกหนึ่งคน เป็นรัฐมนตรี เพื่อให้ครบตามโควตาของพรรค¹ นายจรรยา ความเห็น รองหัวหน้าพรรคสังคมนิยม กล่าววา² "ในฐานะที่เป็นรองหัวหน้าพรรคก็ฝากขอโทษหัวหน้าพรรคฝ่ายค้านทุกคน ที่ว่าหัวหน้าพรรคทำผิดมารยาท เพราะอยู่สหพรรคกลับไปวางแผนอมรัฐบาลและก็ไม่ทำใบทดลอง เมื่อบรรลุความใคร่ในความปรารถนา (โควตาแห่งรัฐมนตรี อีกหนึ่งตำแหน่ง) แลวก็ดะดึง เสีย เป็นการกระทำที่นักการเมืองที่ผ่านเวที่อย่างช้าของ ไม่พึงกระทำให้ เป็น เยี่ยงอย่างแก่นักการเมืองรุ่นใหม่"

2) ในทางการเมืองพอจะเห็นได้ว่า พรรคประชาธิปไตยจะขึ้นมาจัดตั้งรัฐบาลแทนรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พรรคสังคมนิยมจึงควรจะมีบทบาทในการจัดตั้งรัฐบาลผสมอีกครั้งหนึ่ง เพราะฉะนั้น แก่นายาธิษฐาน อัคร เทม จะรู้ตัว เองจะโควตาแห่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ก็ยังยอมให้ฝ่ายค้านใช้โควตาเทม ถนน เกโซ เป็นที่ประชุม³

1 เมื่อมีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีพรรคสังคมนิยมก็ได้ รัฐมนตรีอีกหนึ่งตำแหน่ง.

2 หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 12 มกราคม 2519, หน้า 9.

3 หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 17 มกราคม 2519.

ในการประชุมที่กัศการอเมริกัน พรรคฝ่ายค้านได้ตกลงกันที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล และต่อมาได้มีการประชุมกันอีกหลายครั้งที่บ้าน ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และบ้านนายเสวตร เปี่ยมพงษ์สานต์ ที่ประชุมมีมติ¹ ให้พรรคแนวร่วมและพรรคสังคมนิยม รวบรวมรายชื่อ สส. เพื่อขอ เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยวิสามัญ และให้พรรคประชาธิปไตยยื่นญัตติขอ เปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลตาม ม.159 ส่วนการ เตรียมจัดตั้งรัฐบาลเงา ไม่สามารถตกลง เรื่องนโยบายร่วมกันได้ เพราะกลุ่มสังคมนิยมกำหนดให้ นโยบาย เทรนธุรกิจแบบสังคมนิยมอย่างเต็มที่ คือให้รัฐ เขาคงควบคุมการผลิตและการค้า ผลิตภัณฑ์ทางการ เกษตรอื่น ๆ รวมทั้ง ในการจัดทรัพยากรธรรมชาติ ให้ เลิกกฎหมายว่าด้วยการกระทำอัน เป็นคอมมิวนิสต์ โดยไม่ออกกฎหมายอื่นในลักษณะ เดียวกันขึ้นมาแทนที่ ให้ เลิกหน่วยงานที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ แก้ไขรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับสิทธิการ เลือดทั้งใหญ่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์มีสิทธิลงคะแนนเสียงได้ อายุ 23 ปี สมัครรับเลือกตั้ง สส.ได้ ให้ยกเลิกวุฒิสภาในระบบแกงตั้ง และให้ทุกคน เชื่อถือดีทางการเมืองใด ๆ ไก่อย่างเสรี รวมทั้งขอให้โอนกิจการ ประกันภัย เป็นของรัฐให้หมดซึ่ง พรรคประชาธิปไตยและพรรคสังคมนิยม ยอมรับนโยบาย เช่นนี้ไม่ได้² นอกจากนี้ทาง พรรคฝ่ายสังคมนิยมยังได้เสนอ

¹ สัมภาษณ์นายแกล้ว นรปติ อดีตหัวหน้าแนวร่วมสังคมนิยม, วันที่ 26 พฤศจิกายน 2520, และสยามจดหมายเหตุ : บันทึกข่าวสาร และเหตุการณ์ พ.ศ. 2519, เรื่อง เกม, หน้า 10.

² สยามจดหมายเหตุ:บันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. 2519, เรื่อง เกม, หน้า 10.

ให้มีการจัดตั้งองค์การประสานนโยบาย เพื่อประนีประนอมนโยบายของรัฐบาลเงา¹ ซึ่งยังคงตกลงกันไม่ได้ก็ถูกยุบสภา เสียก่อน

2. การปรับปรุงคณะรัฐมนตรี

การที่รัฐบาลปล่อยให้ตำแหน่งรัฐมนตรีว่างไว้อาจจำนวน 4 ตำแหน่ง จึงทำให้ สส. หลายคนที่ยากเป็นรัฐมนตรีพยายามที่จะบีบบังคับให้รัฐบาลปรับปรุงคณะรัฐมนตรี เช่น มีการตั้งชมรม สส. อิสระ ไม่ขึ้นกับพรรคของตนเอง การออกข่าวว่าพรรคฝ่ายค้านจะ เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี เป็นรายบุคคล² หรือจะไม่สนับสนุนพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี 2519 เป็นต้น แต่รัฐบาลก็รอดเรื่อยมา จนกระทั่งพรรคฝ่ายค้านได้รวมกับพรรคของรัฐบาลบางพรรค วางแผน เปิดอภิปรายทั่วไปตาม ม.159 ม.ร.ว.ถึกฤทธิ์ ปราโมชจึงต้องดำเนินการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี เพื่อหาเสียงสนับสนุนรัฐบาล และเพื่อให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้นก็เกิดติดต่อกับพรรค เกมทรสังคมนิยมให้เขามารวมรัฐบาลด้วย³ โดยมีไคน่า เรื่องนี้ เขาปรึกษาในที่ประชุมของกลุ่มสหพรรค⁴ เพราะถือว่าเป็นเรื่องลับ ต้องปกปิดมิให้ฝ่ายค้านทราบ นายพจน์ เกิดผล สส. พรรคชาติไทย กล่าวหาว่า⁵ "พรรคชาติไทยมีการประชุมสมาชิกเนื่องจากไม่พอใจที่ ม.ร.ว.ถึกฤทธิ์ ปราโมช

¹ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 17 มกราคม 2519.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 3, ฉบับที่ 114, ลงวันที่ 22 มกราคม 2519, หน้า 8.

³ นายปรีกา อึ้งอานนุคร เป็นผู้ถือต่อประสานงาน, หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 28 กันยายน 2518.

⁴ สัมภาษณ์นายใหญ่ สวีตชาติ.

⁵ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 8 มกราคม 2519, หน้า 12.

ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีด้วยการดึง เอาพรรค เกมทรสังคมนิยมรวมโดยไม่ผ่าน
ที่ประชุมใหญ่ของสหพรรค" จึงทำให้พรรคต่าง ๆ ของกลุ่มสหพรรคไม่พอใจ
และมองไม่เห็นความจำเป็นที่จะคง เชิญพรรค เกมทรสังคมนิยมรวมด้วย
และพรรค เกมทรสังคมนิยมเก่าแห่ง รัฐมนตรีถึง 4 ตำแหน่ง แต่มี สส. ที่ให้การ
สนับสนุนรัฐบาลเพียง 9 คนเท่านั้น¹ น่าจะเอาตำแหน่งรัฐมนตรีมาเฉลี่ย
แบ่งให้ภายในกลุ่มสหพรรค ซึ่งให้การสนับสนุนรัฐบาลตลอดเวลา

การปรับปรุงคณะรัฐมนตรีจึงใหญ่โตในทางตรงข้าม ปรากฏว่า
รัฐบาลขาดเสถียรภาพมีการแตกแยกภายในกลุ่มสหพรรคฝ่ายหนึ่งให้การ
สนับสนุนรัฐบาลต่อไป อีกฝ่ายหนึ่งหันไปร่วมมือกับฝ่ายค้าน สนับสนุนการรื้อเปิด
อภิปรายทั่วไปตามมาตรา 159 นายไชแสง สุทธิใส กล่าววา² "มี สส.
กลุ่มสหพรรคประมาณ 25 คน ไทรศัพทมาแสดงถึงความจำเป็น
การ เปิดอภิปรายตาม ม. 159" นายอนันต์ บูรณวิเศษ สส. พรรคสันติชน
กล่าววา³ "สส. ของพรรคสันติชน 8 คน ไทรศัพทก็ว่าจะลาออกจากตำแหน่ง
การบริหารทั้งหมด แยกขบวน นายปรีชา พัฒนถาวร" นายทินกร ปรีชพันธ์
สส. พรรคธรรมสังคมนิยม กล่าววา⁴ "การดึง เอาพรรค เกมทรสังคมนิยมมา

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 3, ฉบับที่ 114, ลงวันที่ 22
มกราคม 2519, หน้า 19

² สยามจกหมายเหตุ : บันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. 2519,
เรื่อง เก็บ, หน้า 31.

³ หนังสือพิมพ์ร่วมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 11 มกราคม 2519,
หน้า 12.

⁴ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 8 มกราคม 2519, หน้า 12.

10 เสียง แต่ได้โหวตได้ถึง 4 ตำแหน่ง เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เสียบรรยากาศทางการเมืองของสภาเสียหายหมด" นายกำธร ลาชโรจน์ สส.พรรคชาติไทย กล่าวว่¹ "เมื่อถึงชื่อผมแล้วโคยีนเสียงว่าไม่ไว้วางใจเท่านั้น" นายชูสิน โภชน์พันธ์ สส.พรรคธรรมสังคมน กล่าวว่² "ที่นายทวีขอกว่ 45 เสียงของพรรคธรรมสังคมนยัง เทียบว่แน่นอน ไม่มีเสียงของผมแน่" นายประวิทย์ ศรีชัยฤกษ์ สส.พรรคกิจสังคม กล่าวว่³ "การปรับปรุงคณะรัฐมนตรีครั้งนี้ ทำให้ สส.ในพรรคกิจสังคมประมาณ 10 คน ไม่พอใจอย่างมาก เช่น นายโปรง เจริญรัตน์ นายสะเทื้อน ฤกษ์วรรณ นายอุดมพร ขอเพิ่มกลาง เป็นต้น" นางสุณีรัตน์ เตลาน สส.กลุ่มพรรคกำสับ กล่าวว่⁴ "ขอเดื่อพรรคกำสับที่สนับสนุนรัฐบาลมีทั้งหมด 20 เสียง ในจำนวนนี้มี 17 เสียงที่เชื่อว่ลาออกว่จากสหพรรคเล็กรวมกลุ่มสนับสนุนรัฐบาล" นอกจากนี้ นายอนันต์ ฉายแสง โกว่ขอลาออกว่จากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่การกระทรวงสาธารณสุข เพราะไม่พอใจการย้ายกระทรวง และรวมงานกับนายสวัสดิ์กำประกอบ รัฐมนตรีว่การกระทรวงสาธารณสุข ประกอบกับมีขอเสนอแนะและรายงานการประเมินสถานการณ์ของกระทรวงกลาโหม⁵ ซึ่งให้เห็นว่ หากมี

¹ หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 17 มกราคม 2519, หน้า 7.

² เรื่อง เกม, หน้า 7.

³ หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 10 มกราคม 2519, หน้า 2.

⁴ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 11 มกราคม 2519, หน้า 12.

⁵ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 13 มกราคม 2519, หรือ, หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 12 มกราคม 2519.

การ เบิกอภิปราयทั่วไปแล้ว ฝ่ายกานจะตองชนะรัฐบาลอย่าง เกิดขาด¹ เพราะ
 ฐานของ รัฐบาลคือ กลมสหพรรคนั้นแตกแยกจนรวมตัวไม่ถึก สส.สหพรรคจำนวน
 ไม่น้อยจะรวมกับฝ่ายกานลรัฐบาลอย่างแน่นอน และรัฐบาลใหม่ที่เราเข้ามาแทน
 จะ เป็นรัฐบาลผสมระหว่างฝ่ายเสรีนิยมกับสังคมนิยม ซึ่งถ้าปล่อยให้เกิดรัฐบาล
 ผสมขึ้นการปกครองของไทยก็จะ เปลี่ยน เหมือน เช่น ประเทศสาธารณรัฐ
 ประชาชนลาว สมัยรัฐบาลผสม จึงขอใ้ นายกรัฐมนตรีแก้ไขสถานการณ์นี้
 โดยการประกาศยุบสภาแล้วใ้มีการ เลือกกั้งใหม่

ม.ร.ว.ถึกฤทธิ ปราโมช ไ้เชิญบุคคลที่สำคัญ ๆ ในคณะรัฐมนตรี
 คือ นายบุญเพง ทองสวัสดิ์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 บุคิธรรม นายบุญชู โรจนเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
 พลตรีประมาณ อภิเรกสาร รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 กลาโหม และพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ
 มาประชุมปรึกษากัน โดยมีไ้เชิญนายทวีช กลิ่นประทุม หัวหน้าพรรคธรรมสังคมน

¹ ถ้ากว่าพรรคฝ่ายค้านจะไ้เสี่ยงจากพรรคสันติชน ซึ่งมีการ
 เคลื่อนไหวภายในรัฐบาล จากหาที่ของหัวหน้าพรรคสังคมนิยม (นายประสิทธิ์
 กาญจนวัฒน์) ที่แสดงว่าจะปลีกตัวออกจากรัฐบาล ม.ร.ว.ถึกฤทธิ ปราโมช
 จากพรรคธรรมสังคมน และพรรคกลุ่มคำสับ ซึ่งไม่พอใจการปรับปรุง
 คณะรัฐมนตรี และประกาศตัวว่าจะไม่สนับสนุนรัฐบาลอีกต่อไป

และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ เข้าร่วมประชุมด้วย¹ ที่ประชุม
ได้กำหนดแก้ไขปัญหารวม 3 ประการ² คือ

1. รัฐบาลจะยอมให้มีการอภิปรายทั่วไปตาม ม.159 หรือไม่
2. รัฐบาลจะลาออกก่อนการ เปิดอภิปรายทั่วไปตาม ม.159 หรือไม่
3. รัฐบาลจะยุบสภาหรือไม่

และลงมติยุบสภาให้มีการเลือกตั้งใหม่ เพราะหากปล่อยให้มีการ
เปิดอภิปรายทั่วไปแล้ว รัฐบาลจะมีเหตุผลเสีย ถูกฝ่ายค้านโจมตีอย่างหนัก
และคงจะไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภานิติมนตรี กิ่งที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
กล่าวว่า³ "การยุบสภา รัฐบาลเข้าใจว่า แม้รัฐบาลจะชี้แจงต่อที่ประชุมสภา
ในการ เปิดอภิปรายทั่วไปอย่างไร เสียงของรัฐบาลในสภาก็ไม่แน่เสียแล้ว"
อีกประการหนึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ กล่าวว่า เมื่อมีการเลือกตั้งใหม่ พรรคกิจสังคม
จะตองได้เสียง เพิ่มมากขึ้น ซึ่ง เป็นผลจากนโยบายผันเงิน จึงมีพระราชกฤษฎีกา

¹ สยามจกหมายเหตุ : บันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. 2519,
เรื่อง เกิม, หน้า 27.

² สัมภาษณ์นายใหญ่ ศวิตธาต, หรือ, หนังสือพิมพ์สยามรัฐ,
ฉบับวันที่ 12 มกราคม 2519, หน้า 16.

³ สยามจกหมายเหตุ : บันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. 2519,
เรื่อง เกิม, หน้า 59.

ยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2519 โดยอาศัย ม.122 และ ม.192¹ แห่ง
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 และให้เหตุผลในการยุบสภาผู้แทนฯ ว่า²

เนื่องจากบรรดาพรรคการเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ มีอยู่เป็นจำนวนมาก
มากเกินไป และไม่มีพรรคใดได้รับเสียงข้างมาก โดยเด็ดขาด พอที่จะตั้งรัฐบาลได้
โดยไม่จำเป็นต้องไปรวมกับพรรคการเมืองอื่น รัฐบาล ม.ร.ว.ถึกฤทธิ์ ปราโมช
เองก็ประกอบด้วยพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกมากน้อยบางรวมกันถึง 16 - 17
พรรค จึงทำให้เกิดความยุ่งยากและความวุ่นวาย ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ
และ สส.บางหมู่บางคณะ หรือบางคนก็ถือเป็นโอกาสที่จะก่อกบฏรัฐบาล หรือ
ดำเนินแคมเปญในทางการเมือง เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เพื่อตำแหน่งฐานะและ
เพื่อประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่ประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลจึงถูกกดดันในภายใน

¹ ม.122 บัญญัติว่า "พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่
การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวัน
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายใน 90 วัน
และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวัน เกี่ยวกันทั่วพระราชอาณาจักร"
ม.192 บัญญัติว่า "พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตรา
พระราชกฤษฎีกา ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น"

² สยามจกหมาย เหตุ : บันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. 2519,
เรื่อง เกม, หน้า 58 - 59, หรือหนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 13 มกราคม 2519
หรือหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ 13 มกราคม 2519.

การบริหารงานทั้งของนายกรัฐมนตรี และของคณะรัฐมนตรีมาตลอด เป็นการ
กักกันเพื่อให้ปรับปรุงตัวบุคคลในคณะรัฐมนตรี เพราะแย่งกันเป็นรัฐมนตรี

แม้ว่ารัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จะพ้นจากหน้าที่ไป
รัฐบาลใหม่ที่จะตั้งขึ้นมาในอนาคตก็ต้องประสบกับความยุ่งยากสับสน เช่นเดียวกับ
กันอย่างไรไม่มีทางหลีกเลี่ยง รัฐบาลใหม่จะไม่มีเสถียรภาพ ไม่สามารถบริหาร
ประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่จึงจำเป็นต้องกราบบังคมทูลพระกรุณา
ขอพระราชทานให้ออกพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เสีย เพราะไม่
ต้องการให้เกิดความสับสนวุ่นวาย จนกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ
และเป็นเหตุให้คนไทยเกิดความแตกแยกกันเอง ขาดความสามัคคีอันเป็น
อันตรรกของเอกราชของชาติ

นอกจากนั้น ระบอบประชาธิปไตยซึ่งเพิ่งจะได้รับมาใหม่ ๆ
ก็จะต้องมีหมอง ประชาชนจะพากันเบื่อหน่ายต่อการปกครองระบบนี้ เห็นว่า
สภาผู้แทนราษฎรไม่มีสาระ และรัฐบาลซึ่งสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ให้ความ
ไว้วางใจ ก็หมดความสำคัญลงไปเช่นกัน และเมื่อประชาชนหมดศรัทธาใน
ระบอบประชาธิปไตยแล้ว ช่องทางที่จะเปิดใจให้ฝ่ายใดก็ตามที่ไม่เป็นที่
พึงปรารถนาของคนไทย เข้ามารุมอำนาจในทางการ เมืองการปกครอง

ค. วิเคราะห์การยุบสภาผู้แทนราษฎร

1. รัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ประกอบด้วย พรรคการเมือง
มากพรรคเกินไป แม้ว่าจะแต่ละพรรคจะมีนโยบายหลักเหมือนกันคือ เสรีนิยม
แต่ในรายละเอียด แต่ละคน แต่ละพรรค แต่ละกลุ่มย่อมจะมีอุดมการณ์แนว
ความดำเนินนโยบาย และความต้องการที่แตกต่างกันออกไป จึงเป็นการยากที่
รัฐบาลจะสนองตอบต่อขอเรียกร้องจนเกิดความพอใจแก่ทุกฝ่ายทุกพรรค
การรวมกันจัดตั้งรัฐบาลจึงเป็นไปไคร่ระกัษหนึ่ง และพร้อมที่จะขาดเสถียรภาพ

2. การรวมกันของกลุ่มสหพรรค มีรากฐานมาจากผลประโยชน์มากกว่าอุดมการณ์รวมกัน¹ จึงมีการเรียกรองผลประโยชน์ต่าง ๆ จากรัฐบาล เช่น ตำแหน่งรัฐมนตรี เลขานุการรัฐมนตรี ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี เป็นต้น โดยเฉพาะตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นที่หวังของบรรดา สส. ทั้งหลายในกลุ่มสหพรรค พยายามบีบบังคับให้รัฐบาลปรับปรุงคณะรัฐมนตรี สส. คนใดที่ตกหวังว่าจะได้ตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อไม่ได้รับการแต่งตั้งก็ไม่พอใจหรือคนใดถูกปลดออกจากตำแหน่ง หรือย้ายไปกระทรวงอื่น ก็น้อยใจ จึงก่อให้เกิดความแตกแยกภายในกลุ่มสหพรรคในภายหลัง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้เหตุผลในการยุบสภาผู้แทนคนหนึ่งว่า² "กระผมขอเรียนความวิงวอนใจว่า ถูกกลั่นในด้านการบริหารงานของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีมาตลอด เป็นการกักกัน เพื่อปรับปรุงตัวบุคคลในคณะรัฐมนตรี เพราะแยงกันอยากเป็นรัฐมนตรีอยู่ตลอดเวลา และในที่สุดมีการกักกันเพื่อเรียกรองประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่เป็นที่ประโยชน์ต่อสาธารณะ" หรือการแต่งตั้งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวไว้³ "เพื่อเป็นการกำจัดเสถียรภาพของรัฐบาล" กลุ่มทำงานของพรรคชาติไทยสรุปสาเหตุการยุบสภาผู้แทนว่า⁴ "เนื่องจากความอยากเป็นรัฐมนตรีของ สส. สหพรรคจึงก่อให้เกิดความวุ่นวายการแตกแยก"

¹ กระทบ ทงธรรมชาติ, การเมืองและประชาธิปไตยของไทย (พระนคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2519), หน้า 339.

² หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 13 มกราคม 2519, หน้า 12.

³ หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 29 เมษายน 2518, หน้า 1.

⁴ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 14 มกราคม 2519, หน้า 1 และหน้า 10.

3. การที่รัฐบาลต้องประสบกับปัญหาทางด้านเสถียรภาพ โดยครอบคลุม
 ประเด็นประณอมผลประโยชน์ภายในกลุ่มสหพรรค และระบบราชการซึ่ง เป็น
 หัวใจสำคัญในการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล ก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง
 ไปจากเดิม ประกอบกับหลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา ปัญหาต่าง ๆ
 ไ้ทวีที่ขัดแย้งอย่างมากมาย จึงทำให้รัฐบาลไม้อาจจะแก้ไขปัญหานั้นได้
 อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การนัดหยุดงานของกรรมกร ชาวนา การลอบ
 สังหารผู้นำชาวนา การกักตุนการกลับมาของ เหมโก๋ กรณีการเผาजन
 ญาราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช การจับกุมชาวนา นิสิตนักศึกษาที่จังหวัด
 ลำพูน การประท้วงที่จังหวัดปัตตานี กรณีนำวิถียุทธินหาตั้งรารมฎร 5 คน เป็นตน
 นอกจากนี้ นโยบายของรัฐบาลก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เช่น การรักษา
 พยาบาลฟรี การจัดรถเมล์ให้ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ในเขตกรุง เทพฯ โดย
 ไม่เก็บค่าโดยสาร และนโยบายที่สำคัญ ก็ือ นโยบายประกันผลิตผลการ เกษตร
 เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้ชาวไร ชาวนา ซึ่งมีการขึ้นราคาข้าวสารและเ้าตาล
 ไ้กรับการต่อต้านจากกลุ่มนิสิตนักศึกษา กรรมกร ทำให้ฝ่ายกานตั้งือเป็นโอกาส
 ขอบเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ ตาม มาตรา. 159
 และการนำไปสู่การยุบสภาญแทนรารมฎรในที่สุด

4. การนำพรรค เกษตรสังคมน ซึ่ง เป็นพรรคฝ่ายกานเข้ามา
 รวมรัฐบาลควยนั้น ก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ สส.บางกนภายในกลุ่ม
 สหพรรค และนำไปสู่การแตกแยกภายในกลุ่มสหพรรค เพราะไม่เป็นธรรมแก่
 กลุ่มสหพรรค ที่ร่วมกันจัดตั้ง รัฐบาลและสนับสนุนรัฐบาลมาตลอด เช่น

พรรค เกษตรสังคมน กลุ่มสมาชิกแบ่งออกเป็น 2 พวก พวกหนึ่ง
 เห็นควยที่จะเขารวมกับรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อีกพวกหนึ่งไม่เห็น
 ควยและกลับไป เป็นฝ่ายกานตามเดิม

พรรคธรรมสังคมนิยม สส.ส่วนใหญ่ไม่พอใจที่รัฐบาลไม่นำเรื่อง การ
เอาพรรค เกษตรสังคมนิยมมารวมกัน ปรึกษากับที่ประชุมกลุ่มสหพรรค¹ และ
เมื่อมีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ ก็ไม่มื่อของบุคคลที่ ต้องการ เป็นรัฐมนตรี
สส.บางกนจึง เขารวมกับฝ่ายค้าน เพื่อล้มรัฐบาล และจะไม่ให้การสนับสนุน
รัฐบาลต่อไป

พรรคชาติไทย สส.บางกนไม่พอใจที่นำพรรค เกษตรสังคมนิยม เอา
มารวมกัน เพราะจะทำให้ภาพพจน์ของ รัฐบาลเสียได้² และประกาศไม่ใ้
ให้การสนับสนุนรัฐบาล

พรรคสังคมนิยม มีการบีบบังคับให้พรรคออกจากตำแหน่ง รัฐมนตรี
เพื่อ เอาสมาชิกของพรรคที่มีความสำคัญต่อพรรคเขามาแทน จำนวน 2 คน³
คือ นายชเนต ติงสกุล กับนายวัฒนา อิศว เหม มีผลให้นายประเสริฐ บุญสม
ขอลาออกจากสหพรรค ตั้ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เอง รัฐบาลก็ไม่แน่ใจว่า
จะให้การสนับสนุนต่อไปหรือไม่ เพราะมีพฤติการณ์ร่วมกับฝ่ายค้านจะล้มรัฐบาล

พรรคกิจสังคม ลูกพรรคบางกนก็ไม่พอใจ เช่นเดียวกัน เว้น
นายประวิทย์ ศรีวิชัยวัฒน์ เป็นคน

พรรคกลุ่มคำสับ ไม่มีส.คนใดในกลุ่มนี้ได้รับ เลื่อนให้ เป็นรัฐมนตรี
เพิ่มขึ้นตรงกันข้ามกับ เสียตำแหน่ง รัฐมนตรีไป 1 ตำแหน่ง คือ นายบุญคุ้ม
จันทร์ศรีสุริยวงศ์ จึงสร้างความไม่พอใจแก่กลุ่มคำสับ พรรคกับกษนไม่พอใจ

1 สัมภาษณ์นายใหญ่ ศรีทชาติ.

2 หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 17 มกราคม 2519.

3 ตำแหน่ง รัฐมนตรีของพรรคสังคมนิยม ยัง เหลือโควตาอีก

ผู้ถูกย้ายกระทรวง นายอนันต์ ฉายแสง ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี และเตรียมที่จะแยกออกจากสหพรรค

ดังนั้น ถ้ามีการเปิดอภิปรายทั่วไป รัฐบาลต้องถูกคว่ำอย่างแน่นอน เพราะรัฐบาลไม่แน่ใจว่าจะสามารถคุมเสียงสหพรรคได้ทั้งหมด ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า ¹ "ที่ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จำเป็นต้องยุบสภาผู้แทน ไม่ใช่เพราะปัญหาพรรคมากแต่เป็นเพราะไม่สามารถคุมเสียง สส. สหพรรคได้มากกว่า"

5. ความกดดันจากฝ่ายทหาร ก็มีส่วนต่อการตัดสินใจยุบสภาผู้แทน ฯ เพราะฝ่ายทหารซึ่งมีแนวความคิดแบบอนุรักษนิยม ไม่ต้องการให้พรรคฝ่ายซ้าย เช่น พรรคสังคมนิยม ฯ พรรคแนวร่วมสังคมนิยม เป็นต้น เข้ามาร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลผสม ² เนื่องจากถ้ารัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ไม่ได้รับการไว้วางใจและขอลาออกก็จำเป็นที่พรรคประชาธิปัตย์จะต้องจัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคฝ่ายซ้าย ซึ่งมีการวางแผนกันที่จะล้มรัฐบาลและจัดตั้งรัฐบาลผสมชุดใหม่ แต่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องนโยบายได้มีการยุบสภาผู้แทน ฯ ดังที่ หนังสือพิมพ์สยามรัฐพาดหัวข่าวล้าหน้าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นว่า ³

"คณะนายทหารวิตกว่าฝ่ายซ้ายจะมาเป็นรัฐบาล จึงเสนอนายกรัฐมนตรีให้ยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อหลีกเลี่ยงความวุ่นวายที่อาจจะเกิดขึ้นเหมือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว"

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 3, ฉบับที่ 116, ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2519, หน้า 29.

² สละ ลิขิตกุล, คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายก ฯ ชีวิตและงาน, เรื่องเดิม, หน้า 365 - 381.

³ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 12 มกราคม 2519, หน้า 1.

หรือ นายแกลว นรปติ หัวหน้าพรรคแนวร่วมสังคมนิยมให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า¹
 "เชื่อว่าการยุบสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้มีทหารหนุนหลังอยู่แน่นอน เพราะกลัวว่าฝ่าย
 ข้ายจะนำวาทังรัฐบาล" อาจารย์ชัชวอนันต์ สมุทวณิช กล่าววา² "การกระทำ
 ครั้งนี้ (ยุบสภาผู้แทน) ถือเป็นการรัฐประหารของทหาร กับม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช"

6. ผู้มีอำนาจในทางการ เมืองบางคนซึ่งให้การสนับสนุน สส.
 เป็นรายบุคคลและพรรคการเมือง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการก่อรัฐบาล -
 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เช่น พลเอกกฤษณ์ สีวะรา ภายหลัง พรรคประชาธิปัตย์
 สามารถถือครองตำแหน่งนายทหารคนสนิทได้ และมีเรื่องขัดแย้งอย่างรุนแรงกับ
 พลตรีประมาณ อติเวทสาร เกี่ยวกับการแต่งตั้งนายทหารชั้นผู้ใหญ่ในกองทัพ
 พลเอกกฤษณ์ จึงหันเหมาให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์³ ฉะนั้นหากมีการ
 เปิดอภิปรายทั่วไป รัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องถูกกว่าอย่างแน่นอน

¹ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 15 มกราคม 2518,
 หน้า 4.

² หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 15 มกราคม 2519.

³ สัมภาษณ์นายกำรง ลัทธพิพัฒน์ และในการเลือกตั้งครั้งใหม่
 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มิได้รับเลือกเข้ามา ซึ่งน่าจะมีผลมาจากอิทธิพลของ
 พลเอกกฤษณ์ สีวะรา.